

**DRAMA YÖNTEMİYLE KİŞİSEL GELİŞİM,
SOSYAL KİMLİK VE İLETİŞİM BECERİLERİ
EDİNDİRMEK**

Serpil BAŞAK

Yüksek Lisans Tezi

Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı

2025

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA SANAT DALI

**DRAMA YÖNTEMİYLE KİŞİSEL GELİŞİM, SOSYAL KİMLİK VE İLETİŞİM
BECERİLERİ EDİNDİRMEK**

(Acquiring Personal Development, Social Identity and Communication Skills Through Drama
Methods)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serpil BAŞAK

Danışman: Doç. Dr. Kamil CİVELEK

Erzurum
Eylül, 2025

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Fine Arts

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Serpil BAŞAK tarafından hazırlanan “**DRAMA YÖNTEMİYLE KİŞİSEL GELİŞİM, SOSYAL KİMLİK VE İLETİŞİM BECERİLERİ EDİNDİRMEK**” başlıklı çalışması 02/09/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Süreyya TEMEL
Kocaeli Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Doç. Dr. Kamil CİVELEK
Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Doç.Dr. Elif ÖZHANCI
Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Yönetim Kurulunun
.../.../.... tarih ve sayılı
kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ **DRAMA YÖNTEMİYLE KİŞİSEL GELİŞİM, SOSYAL KİMLİK VE İLETİŞİM BECERİLERİ EDİNDİRMEK** ” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

02/09/2025

Serpil BAŞAK

Aslı ıslak imzalıdır

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEZ BENZERLİK RAPORU

“**DRAMA YÖNTEMİYLE KİŞİSEL GELİŞİM, SOSYAL KİMLİK VE İLETİŞİM BECERİLERİ EDİNDİRMEK**” başlıklı tez çalışmamın toplam 62 sayfalık kısmına ilişkin, 10/08/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %5 olarak belirlenmiştir

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini, azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

02/09/2025

Danışman

Öğrenci

Doç. Dr. Kamil CİVELEK

Serpil BAŞAK

Aslı ıslak imzalıdır

Aslı ıslak imzalıdır

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitim sürecimde ve ders aldığım tüm hocalarıma öncelikle teşekkür ederim. Ayrıca daha önceki tez danışmanım sayın Prof. Dr. A. Pınar ARAS'a ve sonrasında danışmanlığımı devralan Doç. Dr. Kamil CİVELEK'e de özellikle teşekkürlerimi sunarım.

Serpil BAŞAK

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ DRAMA YÖNTEMİYLE KİŞİSEL GELİŞİM, SOSYAL KİMLİK VE İLETİŞİM BECERİLERİ EDİNDİRMEK

Serpil BAŞAK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kamil CİVELEK

Eylül 2025, 62 sayfa

Bu çalışma, yaratıcı drama, dramatizasyon ve eğitimin dönüşümü arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Dramanın kelimesinin kökeni ve dramatik kavramının tanımından hareketle, dramatizasyonun temel yapısı ve yaratıcı dramaya geçişteki rolü ele alınmaktadır. Tezde, drama türleri (psikodrama, eğitici drama) ve bunların temel farklılıkları açıklanmaktadır. Yaratıcı dramanın tanımı, eğitsel boyutu ve süreç aşamaları ayrıntılandırılarak, bilgi çağında eleştirel düşünme, yaratıcılık ve iletişim becerilerini geliştirmedeki önemi vurgulanmaktadır.

Yaratıcı dramanın tarihsel gelişimine ve eğitimdeki yerini Henry Caldwell Cook, Peter Slade ve Brian Way gibi öncü kuramcıların yaklaşımları üzerinden incelenmektedir. Cook'un "*The Play Way*" yöntemi, Slade'in çocuk dramasına pedagojik katkıları ve Way'in drama yönteminin bütüncül yaklaşımı, yaratıcı dramanın kuramsal temellerini oluşturur. Çalışma, yaratıcı dramanın dil ve iletişim becerilerine olan katkısını ve küresel yayılımını vurgulayarak, bu yöntemin modern eğitimdeki dönüştürücü etkisini ortaya koyar. Bu bağlamda, tezin ana amacı, yaratıcı dramanın eğitimdeki etkinliğini ve önemini çözümleme girişimidir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Drama, Dramatizasyon, Eğitimde Drama, Kişisel Gelişim, İletişim

ABSTRACT

MASTER THESIS

ACQUIRING PERSONAL DEVELOPMENT, SOCIAL IDENTITY AND COMMUNICATION SKILLS THROUGH DRAMA METHODS

Serpil BAŞAK

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Kamil CİVELEK

September 2025, 62 pages

This study examines the relationship between dramatization, creative drama, and the transformation of education. Starting from the etymological origin of the word "drama" and the definition of the dramatic concept, the basic structure of dramatization and its role in the transition to creative drama are discussed. The text explains different types of drama (psychodrama, educational drama) and their fundamental differences. The definition of creative drama, its educational dimension, and process stages are detailed, emphasizing its importance in developing critical thinking, creativity, and communication skills in the information age.

The summary explores the historical development of creative drama and its place in education through the approaches of pioneering theorists like Henry Caldwell Cook, Peter Slade, and Brian Way. Cook's "The Play Way" method, Slade's pedagogical contributions to children's drama, and Way's holistic approach to the drama method form the theoretical foundations of creative drama. The work highlights creative drama's contribution to language and communication skills and its global spread, revealing the transformative potential of this method in modern education. In this context, the main purpose of the thesis is to analyze the effectiveness and importance of creative drama in education.

Key Words: Creative Drama, Dramatization, Drama in Education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEZ BENZERLİK RAPORU.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
Kavramsal Çerçeve.....	4
Drama Sözcüğünün Kökeni Üzerine.....	4
Dram Kavramının Tanımı ve Anlam Çevreni.....	5
Dramatik Kavramı.....	6
Dramatik Oyun: Kavramsal Yapısı ve Yaratıcı Dramaya Geçişteki Rolü.....	7
Drama ve Oyun İlişkisi	8
Psiko-analitik Kuram (Freud)	9
Huizinga'nın Homo Ludens Kuramı.....	9
Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	9
Helenko Sistem Kuramı	9
Berlyne Modeli Ve Heyecan Arama Kuramı.....	9
Kuramsal Yaklaşımlar Ve Oyun–Drama İlişkisi Tablosu	10
Drama Türleri Ve Oyun Kuramlarıyla İlişkileri	10
Eğitimbilimsel Bağlantıların Açıklaması.....	11
Dramatizasyon (Oyunlaştırma)	11
Drama ve Tiyatro Arasındaki İlişki.....	11
Drama Ve Tiyatro Arasındaki Pedagojik Farklar	12
Drama Türleri.....	12
Psikodrama.....	12
Yaratıcı Drama	13
Eğitici Drama	14
Yaratıcı Drama ile Dramatizasyon Arasındaki Temel Farklılıklar	16
Yaratıcı Dramanın Tanımı ve Eğitsel Boyutu.....	16

Eğitimde Yaratıcı Dramanın Uygulama Alanları	16
Yaratıcı Drama Sürecinin Aşamaları	17
Bilgi Çağında Eğitimin Dönüşümü Ve Yaratıcı Dramanın Rolü.....	17
Yaratıcı Dramanın Tarihsel Gelişimi Ve Eğitimdeki Önemi.....	19
Yaratıcı Dramanın Kuramsal Gelişimi Ve Küresel Yayılımı	21
Yaratıcı Dramanın Dil, İletişim Ve Yazılı Anlatım Becerilerine Katkısı.....	23
Drama Uygulama Yöntemleri ve Öncü Kuramcılar	25
Eğitimde Drama ve Henry Caldwell Cook ve <i>The Play Way</i>	25
Cook'un Yönteminin Dramayla İlişkisi	26
Peter Slade ve Yaratıcı Drama	26
Peter Slade'in Pedagojik Yaklaşımı.....	27
Peter Slade'in Dramatik Faaliyet Anlayışı.....	27
Brian Way ve Drama Yöntemi.....	28
İKİNCİ BÖLÜM	31
Drama Yöntemiyle Kişisel Gelişim, Sosyal Kimlik ve İletişim Becerileri Edindirmek	31
Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kişisel Gelişimin Desteklenmesi ve Uygulama Önerileri.	31
Kişisel Gelişim Kavramının Kuramsal Temelleri.....	31
Yaratıcı Drama Yönteminin Özellikleri ve Eğitici Değeri	32
Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kişisel Gelişimin Desteklenmesi ve Uygulama Önerileri.	33
Özgüven Ve Özsaygının Gelişimi.....	33
Duygusal Farkındalık Ve Empati Yeteneğinin Kazanılması	33
İletişim Ve Sosyal Becerilerin Gelişimi.....	34
Alan Çalışmaları ve Literatürdeki Bulgular	34
Yaratıcı Drama Yöntemiyle Sosyal Kimliğin Geliştirilmesi ve Uygulama Önerileri	36
Sosyal Kimlik Kavramının Kuramsal Temelleri.....	36
Yaratıcı Drama Yönteminin Özellikleri ve Sosyal Gelişimdeki Rolü	37
Aidiyet Duygusunun ve Grup Kimliğinin Güçlendirilmesi	38
Empati ve Sosyal Anlayışın Gelişimi	38
Toplumsal Roller ve Sorumluluk Bilincinin Gelişimi	39
Alan Araştırmaları ve Literatürdeki Bulgular	39
Yaratıcı Drama Yöntemiyle İletişim Becerilerinin Geliştirilmesi Uygulama Önerileri .	40
İletişimin Kuramsal Çerçevesi ve Eğitimdeki Rolü.....	41
Yaratıcı Drama Yönteminin İletişim Becerileriyle İlişkisi	41
Dinleme ve Geri Bildirim Becerilerinin Gelişimi	42
Duyguların İfade Edilmesi ve Yönetilmesi.....	42

Çatışma Çözme ve Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi	43
Alan Araştırmaları ve Eğitimdeki Uygulamaları	43
Yaratıcı Dramanın Eğitimde Yaygınlaştırılması İçin Öğretmenin Rolü ve Öneriler	44
SONUÇ.....	45
KAYNAKÇA	48
ÖZGEÇMİŞ.....	50
1978 Erzurum doğumlu.	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1999 yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları'ndan mezun oldu.	50

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Kuramsal Yaklaşımlar ve Oyun–Drama İlişkisi</i>	10
Tablo 2. <i>Drama Türleri ve Oyun Kuramlarıyla İlişkileri</i>	10
Tablo 3. <i>Drama ve Tiyatro Arasındaki Pedagojik Farklar</i>	12

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşundan bu yana hikâye anlatıcılığı ve gösterim, kültürel kimliğin ve bilginin aktarımının temel araçlarından biri olmuştur. Bu köklü gelenek, modern bilimsel yaklaşımlar ve pedagojik yöntemlerle birleşerek, günümüz eğitim sistemlerinde bireyin çok yönlü gelişimini destekleyen güçlü bir araç haline gelmiştir. Bu bağlamda, "*drama*" sözcüğünün kökeni, Antik Yunanca'da "*yapmak, eylemek*" anlamına gelen "*dran*" fiiline dayanır. Bu kökenbilimsel anlam, kavramın özünde eylem ve uygulamalı deneyim barındırdığını gösterir. Zamanla bu temel anlam, tiyatro sanatının doğuşuyla birlikte genişlemiş, bir "*olayın canlandırılması*"nı ifade eden bir terime dönüşmüştür.

Dramatik kavramı ise, eylemin kendisinden ziyade, gerilim, çatışma ve duygusal yoğunluk gibi olay örgüsünü şekillendiren unsurları ifade eder. Bu kavramsal çerçeve, dramatik oyunun temelini oluşturur. Dramatik oyun, çocukların doğal bir eğilimi olan taklit ve rol yapma etkinliklerini dizgeli bir yapıya kavuşturarak, onların dünyayı keşfetmelerine ve sosyal etkileşim becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Bu bağlamda, dramatik oyun, yaratıcı dramaya geçişte önemli bir basamak işlevi görür.

Eğitim alanındaki gelişmeler, dramanın çeşitli biçimlerini pedagojik amaçlar için yeniden yorumlamıştır. Bu formlar arasında en yaygın olanları dramatizasyon, psikodrama, yaratıcı drama ve eğitici dramadır. Dramatizasyon, daha çok metne dayalı bir olayın veya hikâyenin canlandırılmasına odaklanır ve katılımcının önceden belirlenmiş bir metin ve karaktere bağlı kalmasını gerektirir. Psikodrama ise, bireylerin kişisel sorunlarını ve iç çatışmalarını sahneleyerek çözümlemeyi amaçlayan iyileştirmeye yönelik bir yöntemdir. Eğitici drama, belirli bir konuyu öğretmek veya bir beceriyi kazandırmak için yapılandırılmış, hedefe yönelik bir süreci ifade eder. Ancak bu yöntemler arasında en çok pedagojik amaç taşıyan ve günümüzde yaygın olarak kabul gören yaklaşım yaratıcı dramadır.

Yaratıcı drama, katılımcıların önceden hazırlanmış bir metne bağlı kalmaksızın, kendi hayal güçleri ve yaratıcılıklarıyla bir süreci inşa ettikleri bir yöntemdir. Bu yaklaşım, dramatizasyondan temel farklılıklarla ayrılır. Dramatizasyon, sonuç odaklıyken, yaratıcı drama süreç odaklıdır. Yaratıcı drama, doğru bir başarı sergilemekten ziyade, katılımcıların deneyimlemesi, keşfetmesi ve anlamlandırması üzerine kuruludur. Bu yöntemin eğitsel boyutu, öğrencilerin sadece bilgi edinmesini değil, aynı zamanda bu bilgiyi deneyimleyerek içselleştirmesini hedefler. Eğitimde yaratıcı dramanın uygulama alanları oldukça geniştir; dil

ve iletişim becerilerinden sosyal becerilere, problem çözme yeteneğinden duygudaşlık gelişimine kadar pek çok alanda kullanılabilir.

Yaratıcı drama süreci, genellikle ısınma ve güven oluşturma, doğaçlama ve rol oynama, değerlendirme ve tartışma gibi aşamalardan oluşur. Bu yapılandırılmış süreç, katılımcıların kendilerini güvende hissetmelerini ve yaratıcılıklarını özgürce ortaya koymalarını sağlar. Yaratıcı dramanın eğitimdeki bu dönüştürücü potansiyeli, özellikle bilgi çağında eğitimin dönüşümü bağlamında büyük önem taşır. Geleneksel ezberci eğitim modellerinin yerini, eleştirel düşünme, iş birliği ve yaratıcılık gibi 21. yüzyıl becerilerini merkeze alan yaklaşımlar alırken, yaratıcı drama bu becerilerin kazandırılmasında eşsiz bir role sahiptir.

Yaratıcı dramanın tarihsel gelişimi ve eğitimdeki önemi, pedagoji tarihinde önemli isimlerin çalışmalarıyla şekillenmiştir. Bu alandaki öncü kuramcılar ve onların yöntemleri, günümüz yaratıcı drama uygulamalarının temelini oluşturur. Bu isimlerden biri, eğitimde oyunun önemini vurgulayan ve "*The Play Way*" adlı kitabıyla tanınan Henry Caldwell Cook'tur. Cook'un yöntemi, dramanın öğrenme sürecindeki merkezi rolünü ortaya koyar ve dersleri oyunlaştırma düşüncesine dayanır. Öğrenmenin zorlayıcı bir görevden ziyade, keyifli bir deneyim olabileceğini savunur.

Bu alanda öne çıkan bir diğer isim Peter Slade'dir. Slade, çocukların dramatik etkinliklerini pedagojik bir çerçeveye oturtarak, yaratıcı dramanın kuramsal temellerini atmıştır. Slade'in pedagojik yaklaşımı, çocukların içsel dünyalarını ve deneyimlerini dışa vurabilecekleri güvenli bir ortam yaratmaya odaklanır. Onun "*Çocuk Draması*" adını verdiği dramatik faaliyet anlayışı, çocukların kendiliğinden ve doğal yolla oyun kurma eğilimini temel alır. Slade'e göre, drama bir tiyatro performansı değil, çocukların kendi varoluşlarını keşfettikleri bir süreçtir.

Brian Way ise, Peter Slade'in temellerini attığı çocuk draması yaklaşımını daha da geliştirerek, "*Drama Yöntemi*"ni ortaya koymuştur. Way, dramayı sadece çocukların değil, her yaştan bireyin kendini ifade etme ve keşfetme aracı olarak görmüştür. Onun yaklaşımı, duyuların, hareketin, sesin ve hayal gücünün bir araya gelmesiyle oluşan bütüncül bir deneyimi vurgular. Way'e göre drama, bireyin kendisiyle, başkalarıyla ve dünyayla olan ilişkisini derinleştiren bir yoldur.

Bu öncülerin çalışmaları, yaratıcı dramanın dil, iletişim ve yazılı anlatım becerilerine katkısını bilimsel temellere oturtmuştur. Yaratıcı drama uygulamaları, katılımcıların kelime dağarcığını genişletmelerini, etkili iletişim kurmalarını ve karmaşık düşünceleri sözlü veya yazılı olarak dile getirmelerini destekler. Bu disiplin, aynı zamanda öğrencilerin iş birliği yapma, empati kurma ve farklı bakış açılarını anlama becerilerini de geliştirir. Bilgi çağında

eğitimin dönüşümüyle birlikte, yaratıcı drama, geleneksel öğretim yöntemlerinin eksik bıraktığı bu becerileri kazandırmada çok önemli bir role sahiptir.

Yaratıcı dramanın kuramsal gelişimi ve küresel yayılımı, bu yöntemin sadece bir öğretim yöntemi olmaktan öte, bir eğitim felsefesi olarak kabul görmesini sağlamıştır. Dünyanın farklı coğrafyalarında, farklı kültürlerde uygulanan yaratıcı drama, evrensel insani değerlerin ve becerilerin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu tezin amacı, bu zengin kuramsal ve tarihsel arka planı ele alarak, yaratıcı dramanın günümüz eğitim sistemindeki etki alanını ve uygulama yöntemlerini derinlemesine incelemektir. Çalışma, bu kavramları bilimsel bir şekilde değerlendirerek, eğitimde drama uygulamalarının etkinliğini ve önemini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu inceleme, ilgili alanyazına katkı sunarak, eğitimciler ve araştırmacılar için yeni bakış açıları sunmayı amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kavramsal Çerçeve

Drama Sözcüğünün Kökeni Üzerine

Drama kavramının kökenine dair yapılan çeşitli araştırmalar, hem coğrafi hem de kültürel bağlamda çok katmanlı bir kökensel sürece işaret etmektedir. Yunanistan'ın kuzeydoğusunda yer alan Drama şehrinin adının kökeni ile tiyatro terimler dizgesinde kullanılan “drama” kavramı arasında dikkat çekici bağlar kurulmaktadır.

Bazı kaynaklar, Drama şehrinin geçmişte Trakyalı toplulukların yerleşim alanı olduğunu ve şehirde bulunan yazıtlarda Trakyalı isimlerin yer aldığını öne sürmektedir. Bu görüşe göre “Drama” sözcüğü, Trakya kökenli olarak “bir tepe ve bol su yanındaki yer” anlamına gelmektedir (Adıgüzel, 2006, s.18). Bu tanım, coğrafi olarak şehrin doğal su kaynakları açısından zengin bir konumda bulunmasıyla da örtüşmektedir.

Bir başka köken bilimsel yaklaşım ise, Drama adının Eski Yunanca’da “çok sayıda su kaynağı bulunan yer” anlamına gelen **Υδράμα** (Ydrama) kelimesinden türediğini savunmaktadır. Yunanca’da “hydor” (ὕδωρ) kelimesi “su” anlamına gelirken, sözcüğün başındaki “ipsilon” harfinin zamanla düşmesi sonucu bugünkü “Drama” formunun ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Domi Ansiklopedisi’nde yer alan bilgilere göre, antik çağlarda bu bölge **Dyrama** ya da **Ydrama** adıyla bilinmekteydi ve adlandırmanın su bolluğuna gönderme yaptığı düşünülmektedir (Adıgüzel, 2006, s.18).

Buna karşın bazı araştırmacılar, Drama adının antik **Drabeskos** (ya da Draviscos) yerleşiminden geldiğini öne sürse de, Büyük Yunan Ansiklopedisi (Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια) ve Domi Ansiklopedisi, bu iki yerleşim birimi arasında doğrudan bir ilişki olmadığını belirtmektedir (Phocke, 2001, s.5). Bu bilgiler, yer adının coğrafi çevresel özelliklerden türediği düşüncesini daha da güçlendirmektedir.

Öte yandan, tiyatro sanatı açısından “drama” kavramının kökeni, Yunanca **dran** fiiline dayanmaktadır. “Dran”, Yunanca’da “itmek, çekmek, yapmak, etmek, eylemek” anlamlarında kullanılır (Lehman, 1986, s.255). Bu bağlamda drama, özünde eylem ve hareketle ilintili bir kavramdır. Nitekim And’a göre terimi; “seyirlik olarak benzetme” anlamına gelmektedir ve drama sözcüğünün de bu bağlamda kullanıldığı düşünülmektedir (And, 1974, s.17).

Tiyatro kuramı açısından drama, zaman içerisinde özetlenmiş, soyutlanmış eylem durumlarının sahnede temsil edilmesi olarak tanımlanmış; dolayısıyla estetik ve felsefi bir dönüşüm geçirmiştir. Aristoteles'in de bu kavramı kesinlikten uzak şekilde ve "söyleni" biçiminde aktarması, kavramın kökensel çokluğuna işaret etmektedir (Şener, 1982, s.25).

Türkçede kullanılan "dram" kavramı ise, Fransızca "**drame**" sözcüğünden dilimize geçmiştir. Fransızca'da "burjuva tiyatrosu" anlamı taşıırken, Türkiye'de halk arasında daha çok "acıklı oyun" biçiminde anlaşılmaktadır (San, 1990, s.573). Bu durum, kelimenin sadece köken olarak değil, kültürel bir aktarım sürecine de tabi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, "drama" kavramı hem kökenbilimsel hem de anlam bilimsel açıdan oldukça zengin bir tarihsel arka plana sahiptir. Coğrafi bir yer adı olarak başladığı düşünülen bu terim, zamanla tiyatro sanatının temel taşı haline gelmiş; hareket, devinim ve eylem kavramlarıyla bütünleşmiştir.

Dram Kavramının Tanımı ve Anlam Çevreni

Dram, gerek yazın gerekse sahne sanatları bağlamında çok katmanlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde dram, hem sahnede oynamak üzere yazılmış, konuşmalar ve devinimlerle gelişen, karşıtlıkların çatışmasıyla sonuçlanan bir oyun türü; hem de değişmeceli anlamda yazınsal bir biçim, özellikle televizyon için hazırlanmış oyun türü anlamında tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu, 2004, s.303).

Tiyatro kuramcısı Özdemir Nutku'ya göre dram, sahnede oynanmak üzere yazılmış; hareket ve diyaloglarla gelişen, karşıt oluşların çatışmasıyla ilerleyen ve sonuçlanan yapıdaki bir oyundur. Nutku, terimin Eski Yunanca'daki anlamının yalnızca "bir şey yapmak" değil, aynı zamanda "oynamak" olduğunu ifade eder. Ancak Antik Yunan tiyatrosunun gelişiminden itibaren bu kavram, sadece rastgele bir eylemi değil, belli bir öznenin izleyiciye anlamlı gelen bir edimi gerçekleştirmesini kapsamaya başlamıştır (Nutku, 1983, s.5-6).

Drama sözcüğünün kökenine dair farklı görüşler de alanyazında yer almaktadır. Bir yaklaşıma göre, "Dramenon" ya da "Dromena" sözcükleri, Anadolu'nun eski halklarından Luwilere dayanmaktadır. Bu anlayışa göre sözcük, "dra-mon" kökünden türetilmiştir: burada "dro", ana tanrıçanın kocası; "man" ise Anadolu inanç anlayışında baş tanrı, adam ya da erkek anlamlarına gelmektedir (Umar, 1998, s.11). Bu mitolojik bağlantılar, dramanın kökenlerinin yalnızca kökenbilimsel değil, aynı zamanda kültürel ve dinsel bir temele dayandığını göstermektedir.

Öte yandan, Almanca sözlüklerde “Drama” sözcüğü; bir film, sahne oyunu ya da belirli bir eylemin anlatılması ve sahneye aktarılması anlamında kullanılmakta, bu eylemin kimi zaman şiirsel bir yapı aracılığıyla sunulabileceği de belirtilmektedir.

Tüm bu farklı yaklaşımlar ışığında, drama kavramının içinde eylem, devinim ve anlam üretme süreçlerinin yer aldığı çok yönlü bir yapı içerdiği söylenebilir. Drama, sadece yazınsal bir biçim değil, aynı zamanda bireyin ve topluluğun yaşamla olan etkileşimini temsil eden bir süreçtir. Tasarımların eyleme dönüştüğü, bireyin doğa ve diğer insanlarla olan ilişkilerini canlandırarak yeniden ürettiği bir ortam sunar. Bu çerçevede, drama; içsel ve dışsal devinimlerin, çatışmaların ve etkileşimlerin bir araya geldiği, sorunlarla ve gerilimle örülü durumların sahnede temsil edildiği bir yapıdır. İnsanlar arasındaki ilişkiler, nesnelerle kurulan iletişim biçimleri ya da etki-tepki temelli etkileşimler; tümüyle dramatik anları ve durumları oluşturmaktadır.

Dramatik Kavramı

Dramatik kavramı, hem tiyatro bilimi hem de gündelik kullanım açısından çok katmanlı bir anlam ağına sahiptir. Türkçe sözlüklerde dramatik; sahne oyununa özgü olan, içinde gerilim, çatışma, karışıklıklar ve insan ilişkilerinden doğan olayların yer aldığı yapı ya da durum olarak tanımlanmakta; mecaz anlamda ise duyguları harekete geçiren, coşku yaratan ve gerilim içeren durumlar olarak açıklanmaktadır (Püsküllüoğlu, 2004, s.303).

Drama kavramı içerisinde tanımlanan devinimler, aynı zamanda çözüm bekleyen problemleri, rekabeti, çatışmayı ve içsel gerilimleri içerir. Bu bağlamda "dramatik" ya da "dramatik olan", söz konusu yapının temel özelliği olarak ortaya çıkar. İngilizce’de de benzer biçimde “dramatic”, Longman Sözlüğü’nde etkileyici, beklenmedik, ani ve heyecan verici anlar olarak tanımlanır (Longman Dictionary of Contemporary English). Tiyatro kuramı açısından bakıldığında ise dramatik olan, olayın kendisinden ziyade onun içerdiği çatışma, gerilim ve insan ilişkileriyle şekillenen boyutudur.

Özdemir Nutku'ya göre dramatik olan, öncelikle insana ilişkin bir olgudur. Nutku, dramatik olanı, insan yaşantısından doğan bir anı, düşünceyi ya da duyguyu ileten bir görünüm olarak tanımlar. Ona göre dramatik, sahneye özgü olanın ötesinde, gerilim, çatışma, olay ve karışıklıklarla gelişen insan ilişkilerinin yapılandığı anlamlı bir kurgudur (Nutku, 1990, s.29).

Dramatik durumlar, bireyin içsel ya da dışsal yaşantılarında karşılaştığı çatışmalı anları içerir. İnsanın yaptığı seçimler, verdiği tepkiler, kurduğu ilişkiler ve yaşadığı gerilimler dramatik yapının temel unsurlarını oluşturur. Dramatik olan, yalnızca acıklı ya da hüznü durumlarla sınırlı değildir; coşku verici ya da düşündürücü tüm yoğun duygular dramatik nitelik

taşıyabilir. Bu tür durumlar yalnızca insanlar arası ilişkilerde değil, insanın nesnelerle ya da doğayla kurduğu bağda da ortaya çıkabilir. Örneğin bir manzara dahi dramatik bir yoğunluk taşıyabilir (San, 1990, s.23).

Dramatik yapının temelinde bir “durum” yer alır ve bu durum çoğunlukla bir sorunu içerir. Gelişim, bu sorunun çözümüne doğru ilerler. Bu ilerleme sürecinde, taraflardan en az birinin mevcut soruna bir tepki vermesi gereklidir. Tepki olmadan gelişme olmaz. Bu noktada devreye giren ikilem (A-B karşıtlığı), bir gerilim anı yaratır ve bu da dramatik ânı oluşturur. Gerilim, çatışmanın çözülmesine kadar sürer. Çözümle birlikte dramatik olan da sona erer (Nutku, 1990, s.45).

San’a göre dramatik olan; insanlar arası doğrudan, aracısız ilişkilerde ortaya çıkan bir tepki ve etki sürecidir. En küçük düzeydeki etkileşim bile dramatik bir boyut taşıyabilir. Bu nedenle dramatik olan yalnızca tiyatroya özgü alanla sınırlı kalmaz; günlük yaşamın içinde de farklı düzeylerde gözlemlenebilir (San, 1990, s.47). Şener ise dramatik olanın, insana dair evrensel bir gerçekle bağlantılı olduğunu belirtir. Ona göre dramatik etki, bireyin eylemleriyle gerçeklik arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanır. Umulanla gerçekleşen arasındaki fark, hayal kırıklığı yaratır. Bu duygu; acıma, hüznün, gülme gibi heyecansal tepkilere dönüşerek düşünsel süreçlerle birleşir (Şener, 1997, s.35).

Dramatik Oyun: Kavramsal Yapısı ve Yaratıcı Dramaya Geçişteki Rolü

Dramatik oyun, çocuğun çevresini taklit ederek, keşfederek ve gözlemlediklerini yeniden canlandırarak içinde yer aldığı toplumsal ve fiziksel dünyayı anlamlandırmaya çalıştığı yapılandırılmamış bir oyun biçimidir. Bu tür oyunlar bireysel değil, grup hâlinde oynanır; doğrudan senaryoya, metne ya da yetişkin yönlendirmesine bağlı değildir. Özünde doğaçlamaya, rol paylaşımına ve günlük yaşantıların yeniden üretimine dayanır (Adıgüzel, 1993, s.25).

Dramatik oyunların temel özelliklerinden biri “*imeceye dayalı*” bir iş birliği ortamı yaratmasıdır. Bu oyunlar, çocuklar arasındaki etkileşim ve iletişim aracılığıyla anlık biçimde gelişir ve süreleri önceden kestirilemez. Dramatik oyunda çocuklar, yetişkinlerin müdahalesine ihtiyaç duymadan rolleri kendiliğinden belirler; oyun sırasında liderlik doğal olarak ortaya çıkar. Örneğin, çocukların oynadığı “evcilik” oyunu dramatik oyunun tipik bir örneği olarak değerlendirilebilir (Adıgüzel, 1993, s.25).

Bu tür oyunlarda, doğaçlama, kendiliğindenlik, konu ve yaşantı gibi yaratıcı drama ile örtüşen pek çok unsur bulunmasına rağmen; dramatik oyunlar çoğunlukla taklide dayalıdır ve bu yönüyle yaratıcı dramadan ayrılır. Dramatik oyunda canlandırmalar betimlemeye ve taklide

yaslanır; çocuğun çevresindeki insanları, olayları ya da durumları yeniden üretme eğilimi baskındır (Pollissini, 1994, s.86).

Taklit, dramatik oyunların merkezinde yer alan bir eylemdir. Çocuk, çevresinden gördüğü davranışları, dil kalıplarını ve duygusal tepkileri tekrar ederek erken dönem sosyal ve dil gelişimini destekler. Bu süreçte çocuk, yetişkinlerle ya da akranlarıyla özdeşleşme yoluyla çevresini anlamlandırmaya çalışır. Pollissini'ye göre bu süreç yalnızca anlık bir oyun değil, aynı zamanda bilinçli bir öğrenme sürecidir (Pollissini, 1994, s.88). Taklit, çocuğun neden-sonuç ilişkilerini kurmasında, anlamlandırmasında ve empati geliştirmesinde önemli bir araçtır. Bu nedenle, yaratıcı drama öğretmenlerinin taklidi dışlamadan, sürecin sağlıklı bir parçası olarak değerlendirmeleri önerilmektedir.

Dramatik oyunlar, yapısal olarak bir tiyatro oyunu yaratma amacı taşımaz. Ancak bu oyunlar, tiyatronun pek çok temel bileşenini (örneğin, rol, mekân, zaman, karakter) doğrudan içerir. McCaslin'e göre dramatik oyun "bir an için var olur", birkaç dakika içinde sona erebilir ya da ilişkiler kuvvetliyse tekrarlanabilir. Ancak bu tekrar, prova mantığında değil; oyunun sunduğu estetik ve duygusal hazzı yeniden yaşama arzusuyla gerçekleşir (McCaslin, 1990, s.23).

Pollissini'ye göre dramatik oyunlar, yaratıcı dramaya geçişte bir basamak niteliğindedir. Pek çok birey için yaratıcı drama, çocukluğunda deneyimlediği dramatik oyunların doğal bir devamı niteliğindedir. Bu noktada dramatik oyunun mantığını bilen bir eğitmen, yaratıcı drama ile dramatik oyun arasındaki sınırları daha net şekilde algılayabilir. Dramatik oyun bu yönüyle, bireyin yaşamı anlamak, yeniden üretmek ve başkalarıyla paylaşmak için kullandığı sahneye dayalı bir araç hâline gelir (Pollissini, 1994, s.88).

Dramatik oyun sürecinde çocuk, bir rol üstlenir ve o role göre davranır. Bu süreç, çocuğun yalnızca kendi yaşantılarını değil, başkalarının yaşantılarını da deneyimlemesini sağlar. Bu bağlamda çocuk, sahne ortamında bulunan nesneleri kullanarak karakterin duygu ve düşüncelerini ifade etmeye yönelir; konuşmalar geliştirir, eylemleri kurgular ve çevresiyle etkileşim kurar. Bu yönüyle dramatik oyun, hem bireysel hem de sosyal gelişimi destekleyen çok yönlü bir eğitim aracıdır.

Drama ve Oyun İlişkisi

Drama ve oyun kavramları eğitim ve psikoloji alanlarında sıkça iç içe değerlendirilmekte; oyun, drama sürecinin temelini oluşturan doğal bir öğrenme ve ifade biçimi olarak görülmektedir. Bu ilişkinin anlaşılması, drama uygulamalarının pedagojik değerini kavramada önemli bir yer tutar.

Psiko-analitik Kuram (Freud).

Psiko-analitik kuramın kurucusu Sigmund Freud'a göre, her davranışın bilinçaltında bir nedeni vardır ve çocukların oyunları da rastgele ortaya çıkan eylemler değildir. Oyunlar, bireyin güncel veya bastırılmış arzularını, hayallerini, deneyimlediği hoş olmayan durumları yeniden deneyimleyerek kontrol altına almaya çalıştığı psikolojik etkinliklerdir (Pehlivan, 2005, s.7). Bu süreç, çocuğun yaşadığı olumsuz deneyimlere karşı egemenlik kurma ve duygusal dengeyi sağlama amacı taşır.

Huizinga'nın Homo Ludens Kuramı.

Johan Huizinga, oyunu kültürün temel yapıtaşlarından biri olarak görür. Ona göre oyun, uygarlığın ilk dönemlerinden itibaren insan etkinliklerinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Huizinga, insanı üç farklı ulamda tanımlar: Homo Faber (yapıcı insan), Homo Sapiens (düşünen insan) ve Homo Ludens (oynayan insan). Bu perspektiften bakıldığında oyun, özgür, isteyerek yapılan, tekrarlanan ve belirli bir işlevi olan bir eylem biçimidir. Böylece oyun, hem kültürün oluşumunda hem de bireysel gelişimde merkezi bir rol oynar. Montessori ve Piaget gibi eğitimciler de Huizinga'nın görüşlerinden etkilenmişlerdir (Pehlivan, 2005, s.9).

Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı.

Jean Piaget, insan zekâsının gelişimini özümleme (assimilation) ve uyum (accommodation) süreçleriyle açıklar. Oyun, Piaget'ye göre dış dünyadan alınan bilgilerin bireyin zihinsel yapısına yerleşmesini sağlayan, yaşam boyu devam eden bir öğrenme sürecidir (Piaget, 1962, s.7). Bu bağlamda oyun, çocukların çevresini anlamlandırması, problem çözme becerilerini geliştirmesi ve bilişsel yapısını düzenlemesi için temel bir araçtır.

Helenko Sistem Kuramı.

Helenko'nun sistem kuramına göre birey, oyun ortamını yaratıp dışarıdan gelen olumsuz etkileri ortadan kaldırabilir. Oyun, kişinin çevresi ile ilişkisini kurduğu, sosyal ve nesnel dünyaya uyum sağladığı ve kendi içinde yeni oyun ortamlarına geçiş yaptığı dinamik bir süreçtir. Böylece oyun, psikolojik dayanıklılığı artıran bir işlev görür (Akt. Pehlivan, 2005, s.12).

Berlyne Modeli Ve Heyecan Arama Kuramı.

Berlyne (1960) oyunla rahatlamayı, korku ve iç gerginlikten kurtulmayı ilişkilendirirken, Heckhausen'in "heyecan arama" kuramı da bireyin oyun yoluyla duygusal gerilimden arındığını savunur. Bu model, oyunların bireyde hem duygusal dengeyi hem de uyarılmayı sağlama işlevi olduğunu gösterir (Pehlivan, 2005, s.13).

Drama, doğal oyun davranışından beslenerek yapılandırılmış ve pedagojik amaçlara yönlendirilmiş bir eylem biçimidir. Freud'un bastırılmış duyguların dışa vurumu olarak gördüğü oyun, drama yoluyla denetimli bir şekilde ifade edilir. Huizinga'nın Homo Ludens kavramı drama uygulamalarının özgür ve yaratıcı doğasına ışık tutar. Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı, drama süreçlerinin çocukların zihinsel yapısını destekleyen bir öğrenme aracı olduğunu ortaya koyar. Helenko ve Berlyne modelleri ise drama ve oyun yoluyla bireyin psikososyal uyumu ve duygusal rahatlamasını açıklamada kullanılır.

Sonuç olarak drama, oyun davranışının bilinçlendirilmiş, eğitimsel ve terapötik amaçlarla yönlendirilmiş biçimidir. Bu nedenle drama ve oyun arasında hem süreklilik hem de işlevsel farklılıklar bulunur.

Kuramsal Yaklaşımlar Ve Oyun–Drama İlişkisi Tablosu.

Tablo 1

Kuramsal Yaklaşımlar ve Oyun–Drama İlişkisi

Kuram/Teori	Ana Görüşü	Oyuna Bakış Açısı	Drama ile İlişkisi
Psiko-Analitik (Freud)	Davranışların bilinçaltı nedenleri vardır	Oyun, bastırılmış duyguların dışa vurumu	Drama, duyguların güvenli ifade biçimi
Homo Ludens (Huizinga)	Oyun, kültürün ve insan doğasının temelidir	Oyun özgür, isteyerek yapılan eylemdir	Drama, özgür yaratıcılık ve ifade ortamı
Bilişsel Gelişim (Piaget)	Zihinsel gelişim özümleme ve uyum süreçleridir	Oyun, öğrenme ve bilgi işleme aracıdır	Drama, bilişsel yapıyı destekleyen deneyim
Sistem Kuramı (Helenko)	Kişi oyunla olumsuz etkenlerden korunur	Oyun, psikososyal uyumu güçlendirir	Drama, sosyal uyum ve kendini ifade etme
Heyecan Arama (Berlyne)	Oyun, gerginlikten kurtulma yoludur	Oyun, duygusal rahatlama sağlar	Drama, gerilimi azaltan yaratıcı süreç

Drama Türleri ve Oyun Kuramlarıyla İlişkileri.

Tablo 2

Drama Türleri ve Oyun Kuramlarıyla İlişkileri

Drama Türü Temel Özellikler	Oyun Kuramlarıyla Bağlantısı
Yaratıcı Drama	Doğaçlama, rol oynama, eğitim amaçlı
Psikodrama	İyileştirici, bireysel çatışmaları sahneleme
Eğitici Drama	Eğitsel hedefli drama etkinlikleri

Eğitimbilimsel Bağlantıların Açıklaması

Drama ve oyun ilişkisini anlamak, drama uygulamalarının eğitimbilimsel ve iyileştirici etkilerini kavramada temel oluşturmaktadır. Freud'un eğitimbilimsel, drama sürecinde bireyin bilinçaltındaki duyguların kontrollü bir şekilde ortaya çıkarılmasını mümkün kılar. Bu yönüyle psikodrama özellikle içsel çatışmaların dışa vurumu için en uygun yöntemdir.

Huizinga'nın Homo Ludens kavramı ve Piaget'nin bilişsel gelişim eğitimbilimsel ise yaratıcı drama uygulamalarının çocukların özgür yaratıcılıklarını destekleyen, bilişsel ve sosyal gelişimlerini besleyen pedagojik araçlar olduğunu gösterir. Eğitici drama ise bu süreçleri daha hedefli ve düzenli bir eğitim izlencesi içerisinde konumlandırır.

Helenko'nun sistem eğitimbilimsel ve Berlyne'nin heyecan arama modeli ise drama ve oyun yoluyla bireyin sosyal çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurması ve psikolojik rahatlama sağlamasına odaklanır.

Dramatizasyon (Oyunlaştırma).

Yaratıcı drama ile dramatizasyon, özellikle eğitim bağlamında sıklıkla karıştırılan iki temel kavramdır. Her ikisi de canlandırma, rol alma ve dramatik yapı öğelerini içerse de amaç, yöntem ve uygulama biçimleri bakımından belirgin farklılıklar göstermektedir. Türkiye'deki eğitim tarihinde bu iki kavramın dönüşüm süreci, yaratıcı dramanın gelişim seyrini anlamak açısından önem arz etmektedir.

Dramatizasyon, belirli bir metnin (öykü, masal, şiir vb.) tiyatral forma dönüştürülerek canlandırılmasıdır. Bu süreçte öğretmen ya da lider, metni seçer, rollerin dağılımını yapar ve süreci yönlendirir. Katılımcılar, belirlenmiş metin çerçevesinde sözel ve bedensel ifadelerini kullanarak karakterleri sahneye taşır. Buna karşılık yaratıcı katkıdan ziyade yorumlayıcı bir yaklaşım ön plandadır (Adıgüzel, 2006, s.21).

Türkçe Sözlük'te "dramatize etmek"; bir edebi yapıtı, sahneye ya da başka bir gösterim biçimine uyarlamak şeklinde tanımlanırken (Püsküllüoğlu, 2004, s.23), İngilizce Longman Sözlüğü dramatizasyonu "bir durumu olduğundan daha heyecan verici hâle getirme" olarak açıklar. Ancak eğitim literatüründe dramatizasyon, yapılandırılmış metinlerin teatral sunum yoluyla öğrenme ortamına taşınması anlamında kullanılmaktadır (Lehmann, 1986, s.257)

Drama ve Tiyatro Arasındaki İlişki

Drama ve tiyatro, bireylerin duygu, düşünce ve deneyimlerini ifade etme yolları olarak eğitimde önemli araçlar olarak kullanılmaktadır. Her iki sanat dalı, eğitsel bağlamda bireyin sosyal, duygusal, bilişsel ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde etkili yöntemler sunar.

Drama, katılımcı merkezli, deneyimsel bir öğrenme süreci olarak ön plana çıkar. Öğrenciler, doğaçlama, rol yapma, pandomim gibi tekniklerle etkin olarak öğrenir, empati kurar ve problem çözme becerilerini geliştirir (San, 1990, s.43). Drama, özellikle yaratıcı drama yöntemiyle öğrencilerin yaratıcılıkları, kendine güvenleri ve ifade becerileri desteklenir (Adıgüzel, 2019, s.16).

Drama uygulamalarında metin zorunluluğu olmaması, öğrencilerin bireysel ve sosyal deneyimlerini sahneye yansıtmasına olanak sağlar. Bu durum, öğrencilerin kendini tanıması, duygusal farkındalık kazanması ve sosyal ilişkilerde beceri geliştirmesi açısından önemlidir (Öztürk, 2018, s.44).

Tiyatro, eğitimde daha çok performans odaklı olarak kullanılır. Öğrenciler, belirli bir metin üzerinden karakter analizi yapar, sahneleme ve oyunculuk tekniklerini öğrenirler (Koç, 2010, s.21). Tiyatro çalışmaları, disiplin, sorumluluk, ekip çalışması gibi becerileri desteklerken, estetik duyarlılığı ve kültürel bilinçlenmeyi artırır (Güven, 2005, s.6).

Drama ve Tiyatro Arasındaki Pedagojik Farklar.

Tablo 3

Drama ve Tiyatro Arasındaki Pedagojik Farklar

Özellik	Drama	Tiyatro
Metin	Zorunlu değil; doğaçlama ön planda	Yazılı metin temel alınır
Amaç	Öğrenme, ifade, sosyal gelişim	Performans, estetik, kültürel ifade
Katılımcı Rolü	Aktif ve deneyimleyici	Oyuncu ve izleyici rolleri belirgindir
Süreç ve Yapı	Esnek, süreç odaklı	Planlı, prova ve sahneleme odaklı
Uygulama Alanları	Eğitim, terapi, sosyal gelişim	Sahne sanatı, kültürel etkinlikler

Drama ve tiyatro, eğitim ortamlarında birbirini tamamlayan araçlar olarak kullanılabilir. Drama, sürece odaklanan, bireysel ve sosyal gelişimi destekleyen bir yöntem iken tiyatro, ürün odaklı, estetik ve performans değerlerini ön plana çıkaran bir sanat dalıdır. Eğitimcilerin her iki yöntemi öğrencilerin ihtiyaçlarına göre dengeli ve amaçlı kullanması, öğrenme deneyimini zenginleştirir.

Drama Türleri

Psikodrama.

Psikodrama, Yunanca “ruh” (psyche) ve “eylem” (drama) kavramlarının birleşimiyle adlandırılan, dramatik eylem temelli bir grup psikoterapi yöntemidir. Jacob L. Moreno tarafından 1920’li yıllarda geliştirilmiş; sözü edilen yöntemde bireyler, konuşmak yerine

yaşadıkları duygusal çatışmaları içsel ve bedensel olarak dramatize ederek ifade ederler. Bu dramatizasyon, bireylerin kendilerini daha iyi anlamalarına ve sorunlarını farklı bir perspektiften incelemelerine olanak tanır (Şarlak & Öztürk, 2021, s.34).

Moreno, psikodramayı yalnızca klinik bir yöntem olarak değil “yaşam aracı” olarak tasarlamıştır. Bu yaklaşım, bireylerin geçmiş deneyimlerini “şimdi ve burada” ilkesiyle sahneye taşımalarına ve duygusal çatışmalarını yeniden canlandırmasına olanak sağlar. 1920’lerden itibaren psikoterapiden pedagojiye, eğitimden endüstriye kadar geniş bir alanda uygulanmıştır (Danış & Üneri, 2017, s.238 -242).

Psikodramanın en temel unsurları eylem, spontanite ve yaratıcılıktır. Moreno’ya göre eylem, bireyin duygu ve düşüncelerini dramatik biçimde ifade etme biçimidir. Spontanite, bireyin mevcut duruma uygun, özgün ve içten tepkiler verebilme kapasitesini; yaratıcılık ise bu tepkileri yeni çözümler üretecek biçimde kurgulayabilmeyi sağlar (Morena, 2017, s.28)

Psikodramada kullanılan temel teknikler arasında rol değiştirme, eşleme (doubling), ayna (mirroring), ve sahneleme yer alır. Bu teknikler, katılımcıların içsel dinamikleri ve duygusal süreçleri deneyimsel olarak keşfetmesine zemin hazırlar. Ayrıca grup içerisinde “tele”, empati ve transferans gibi ilişki biçimleri terapötik etkiyi artırır. Psikodrama, bireylerin empati kurma, farkındalık kazanma, duygusal sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Dizgeli derleme çalışmalarına göre, psikodrama müdahaleleri empati, öznel iyi oluş, umutsuzluk, depresif belirtiler ve kaygılı bağlanma üzerinde olumlu etkiler göstermektedir (Şarlak & Öztürk, 2021, s.35).

Yaratıcı Drama.

Yaratıcı drama, drama tekniklerinin eğitim amaçlı olarak önceden yazılmış bir metne bağlı kalmadan, katılımcıların yaşam deneyimleri, hayal gücü, gözlemleri ve duygu dünyalarından yola çıkarak kullanıldığı bir öğrenme ve ifade biçimidir. Winifred Ward, 1930’lu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde geliştirdiği drama yaklaşımıyla çocukların hayal gücünü besleyen, sosyal becerilerini geliştiren ve özgüvenlerini pekiştiren oyun temelli bir pedagojiyi savunmuştur (Akt. Adıgüzel, 2019).

Nellie McCaslin ise yaratıcı dramayı “katılımcıların aktif katılımını gerektiren, doğaçlama ve rol oynama gibi tiyatro tekniklerini kullanan, eğitsel hedefleri olan bir süreç” olarak tanımlar (McCaslin, 2006). McCaslin’in yaklaşımında, katılımcılar belirli bir senaryoya bağlı kalmadan, kendi yaratıcı katkılarıyla süreci şekillendirirler. Bu bakış açısı, katılımcılara hem özgür bir ifade alanı hem de sosyal öğrenme ortamı sunar.

Türkiye’de yaratıcı drama alanının öncüsü Prof. Dr. İnci San’dır. 1980’li yıllarda Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde başlattığı çalışmalarla yaratıcı dramayı akademik bir disiplin hâline getirmiştir (San, 1990, s.16). San, yaratıcı dramayı “bireyin yaşam deneyimlerinden yola çıkarak, tiyatro tekniklerini kullanmak suretiyle doğaçlama ve rol oynama yoluyla öğrenme ve ifade etme süreci” olarak tanımlar.

Türkiye’de yaratıcı dramanın gelişiminde şu zamandizinsel aşamalar belirgindir:

- **1980–1985:** İnci San’ın öncülüğünde yaratıcı drama derslerinin eğitim fakültelerinde yer almaya başlaması.
- **1985–1990:** İlk yaratıcı drama atölyelerinin düzenlenmesi ve öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının uygulanması.
- **1990’lar:** Tiyatro pedagojisi ile yaratıcı drama arasındaki ayrımın akademik yayınlarda netleşmesi.
- **1999:** Yaratıcı Drama Derneği’nin kurulması ve uzman lider/öğretmen eğitim programlarının yaygınlaşması.
- **2000’ler ve sonrası:** Yaratıcı drama yönteminin okul öncesinden yetişkin eğitime kadar farklı yaş gruplarında uygulanması, yüksek lisans ve doktora düzeyinde araştırmaların artması (Adıgüzel, 2019, s.67).

Yaratıcı drama etkinlikleri, bireylerde yaratıcılık, özgüven, empati, beden dilini etkin kullanma, iletişim becerileri, çevreyi tanıma ve farklı bakış açıları geliştirme becerilerini destekler (Kaf, 2000, s.34). Özellikle çocuklar açısından yaratıcı drama; öğrenmeyi kalıcı kılma, soyut kavramları somut deneyimlerle ilişkilendirme ve işbirliğine dayalı öğrenmeyi teşvik etme açısından etkili bir yöntemdir.

Ayrıca, drama süreci bilişsel (problem çözme, karar verme), duyuşsal (empati, öz farkındalık) ve psikomotor (beden kontrolü, jest-mimik uyumu) alanlarda bütünsel gelişim sağlar.

Eğitici Drama.

Eğitici drama, tiyatro kökenli eğitimciler tarafından geliştirilmiş ve eğitim sürecine uyarlanmış bir drama türü olarak tanımlanabilir. İngiltere’de 20. yüzyılın ortalarından itibaren Peter Slade, Gavin Bolton ve Bolton’un öğrencilerinden Brian Way gibi öncü isimler, drama tekniklerini çocukların bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini destekleyen pedagojik bir araç hâline getirmişlerdir (Adıgüzel, 2019, s.21). Bu bağlamda eğitici drama, yalnızca sanatsal ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda bir öğretim yöntemi ve öğrenme ortamı tasarımı olarak da değerlendirilir.

Slade (1954), drama çalışmalarının çocuklarda yaratıcılığı, özgüveni ve sosyal becerileri geliştirdiğini vurgulamış; Bolton (1984) ise dramanın eğitsel boyutunu teorik olarak

sistemleştirmiştir. Way (1967) ise çocukların sahne gösterimine hazırlanmasından ziyade, drama sürecinin onların düşünsel ve duygusal gelişimine katkı sağlamasını merkeze almıştır. Bu yaklaşımlar, eğitici dramayı diğer drama türleri ile kesişen fakat kendi pedagojik amaçları çerçevesinde ayrılan bir alan hâline getirmiştir.

Eğitici drama, yaratıcı drama ve psikodramanın yöntem ve tekniklerinden yararlanabilir; ancak bu yararlanma, doğrudan kapsayıcılık anlamına gelmez. Yaratıcı drama, katılımcıların hayal gücü ve doğaçlama yeteneklerini kullanarak bir durumu, olayı ya da olguyu canlandırmaları sürecidir (San, 1996). Psikodrama ise Moreno tarafından geliştirilen, bireyin içsel çatışmalarını eylem yoluyla ortaya koymayı hedefleyen terapötik bir yöntemdir (Blatner, 2000). Eğitici drama, bu iki yöntemin tekniklerinden faydalansa da temel farkı, tüm sürecin açık biçimde eğitsel amaçlara hizmet etmesidir. Dolayısıyla bir yaratıcı drama ya da psikodrama çalışmasının eğitici drama kapsamına girebilmesi için hedeflenen öğrenme çıktılarının belirli bir eğitim hedefiyle uyumlu olması gerekir (Adıgüzel, 2019, s.24).

Türkiye’de eğitici drama çalışmaları 1980’li yıllardan itibaren üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki öğretmen eğitim programlarında yer almaya başlamıştır. Bu süreçte özellikle İnci San, eğitimde drama kavramını sistemli olarak ele almış; drama ile tiyatro arasındaki kuramsal farkları ortaya koymuştur (San, 1990, s.47). Günümüzde eğitici drama, okul öncesinden yetişkin eğitime kadar geniş bir yelpazede kullanılmakta; dil eğitimi, sosyal beceri geliştirme, empati kazandırma ve değerler eğitimi gibi alanlarda etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Üstündağ, 2006, s.25).

Eğitici drama uygulamalarında kullanılan teknikler arasında rol oynama, doğaçlama, donuk imge, forum tiyatro ve grup canlandırmaları öne çıkar. Bu teknikler, katılımcıların hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenme süreçlerine aktif katılımını sağlar. Eğitici drama, öğrenen merkezli, deneyimsel ve etkileşimli bir yöntem olduğundan, geleneksel öğretim yaklaşımlarına bir seçenek ya da tamamlayıcı olarak kullanılabilir.

Sonuç olarak eğitici drama, farklı drama türlerinden beslenen fakat temel amacı eğitsel gelişim olan bir yöntemdir. Yaratıcı drama ve psikodrama ile ortak noktaları olsa da hedefleri ve uygulama biçimleri bakımından özgün bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, yapılan her yaratıcı drama ya da psikodrama etkinliğinin doğrudan eğitici drama kapsamında değerlendirilmesi doğru değildir. Yöntemin eğitsel niteliği, önceden belirlenmiş öğrenme hedefleri ve kazanımları ile tanımlanmalıdır.

Yaratıcı Drama ile Dramatizasyon Arasındaki Temel Farklılıklar

Yaratıcı drama, doğaçlama, rol oynama ve grup içi etkileşime dayalı, önceden yazılmış bir metne bağlı olmayan bir süreçtir. Dramatizasyonda lider yönlendirici ve belirleyiciyken; yaratıcı dramada lider, kolaylaştırıcı ve süreç yöneticisidir (Adıgüzel, 2002, s.43). Dramatizasyon daha çok dıştan planlı bir organizasyonken, yaratıcı drama içten gelen deneyimlerin sahnede yeniden üretilmesidir.

Adıgüzel'e göre dramatizasyonda lider, öyküyü okur, rolleri dağıtır ve oyunun akışını yönlendirir. Buna karşılık yaratıcı dramada katılımcılar, kendi yaşantılarından ve düş gücünden yola çıkarak canlandırmalar gerçekleştirirler (Adıgüzel, 2006, s.22).

Yaratıcı Dramanın Tanımı ve Eğitsel Boyutu

San'a göre yaratıcı drama; "önceden yazılmış bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, özel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları, doğaçlama ve canlandırmalar" bütünüdür (San, 1998, s.13–18) Bu tanım, yaratıcı dramayı bir yöntem olmanın ötesinde bir pedagojik yaklaşım olarak konumlandırmaktadır.

Heathcote, yaratıcı dramayı bir öğrenme yolu; O'Neill ise düşüncenin özgürce genişletilebildiği bir alan olarak değerlendirir (Üstündağ, 1997, s.15). McCaslin ise yaratıcı dramayı tüm bireyler için gerekli olan bütünsel bir sanat biçimi olarak nitelendirir (McCaslin, 1990, s.63)

Yaratıcı drama süreçleri, bireylerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinimsel gelişimlerini desteklerken; empati, eleştirel düşünme ve toplumsal farkındalık gibi becerilerin gelişmesini de sağlar.

Eğitimde Yaratıcı Dramanın Uygulama Alanları

Yaratıcı drama, sadece sanat eğitimi alanında değil; Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri gibi disiplinlerde de kullanılabilen çok yönlü bir yöntemdir. Sürece dayalı yapısı sayesinde öğrencilerin katılımını artırır, aktif öğrenmeyi teşvik eder ve soyut kavramların somutlaştırılmasını sağlar.

Yaratıcı drama; bir grup, bir lider ve bir düşünce etrafında şekillenir. Bu süreçte oyun, doğaçlama, empati ve canlandırma gibi araçlar yardımıyla birey, hem kendi yaşantılarını hem de başkasının yaşantısını anlamaya ve içselleştirmeye yönelir (Adıgüzel, 2002, s.83)

Dramatizasyon ile yaratıcı drama arasında keskin çizgilerle belirlenmiş farklılıklar olmasına rağmen, her iki uygulama da eğitsel amaçlar doğrultusunda değerli araçlardır. Ancak

yaratıcı drama, bireyin yaratıcılığını, eleştirel düşünme becerilerini ve sosyal duygusal gelişimini destekleyen daha kapsamlı ve derinlikli bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.

Yaratıcı Drama Sürecinin Aşamaları

Yaratıcı drama uygulamalarında sürecin yapısal ve işlevsel bir bütünlük içinde yürütülebilmesi için belirli aşamalardan geçilmesi gereklidir. Bu aşamalar, katılımcıların grup dinamiklerine uyum sağlamasını, konunun içselleştirilmesini ve yaratıcı ifade olanaklarının genişlemesini sağlar. Alanyazında farklı isimlerle tanımlansa da bu aşamalar genellikle üçlü bir yapıda ele alınır: **Isınma (hazırlık), canlandırma (oyun süreci), değerlendirme (paylaşım ve yansıtma).**

1. Isınma / hazırlık aşaması

Bu aşama, hem fiziksel hem de zihinsel olarak katılımcının sürece uyum sağlamasını hedefler. Katılımcılar arasında güven duygusunun oluşturulması, dikkat odağının birleştirilmesi ve gruplaşmanın sağlanması temel amaçtır. Isınma oyunları, bedensel egzersizler, ritim çalışmaları, duysal farkındalık alıştırmaları ve grup içi güven oyunları bu aşamada sıklıkla kullanılır.

2. Canlandırma / oyun süreci aşaması

Yaratıcı drama sürecinin omurgasını oluşturan bu bölümde katılımcılar doğaçlama, rol oynama, heykel/imge çalışmaları gibi tekniklerle konu üzerinde çalışırlar. Grup içinde geliştirilen doğaçlamalar, çatışma durumları, dramatik anlar, sahnelemeye yönelik kısa kurgular burada şekillenir. Liderin burada yönlendirici değil kolaylaştırıcı olması beklenir.

3. Değerlendirme / paylaşım – yansıtma aşaması

Bu son aşama, yapılan canlandırmalar üzerine düşünme, duygu ve düşünceleri paylaşma, yaşantıları anlamlandırma sürecidir. Katılımcılar bu bölümde kendi katkılarını, başkalarının yaklaşımlarını değerlendirerek sürece ilişkin farkındalık geliştirir. Yazılı, sözlü ya da sanatsal yollarla (çizim, imgelem, metafor vb.) ifade biçimleri kullanılabilir.

Bilgi Çağında Eğitimin Dönüşümü Ve Yaratıcı Dramanın Rolü

İçinde bulunduğumuz çağ, bireyin sürekli bir değişim ve dönüşüm süreciyle karşı karşıya olduğu, toplumsal, kültürel ve teknolojik dinamiklerin hızla evrildiği bir dönemdir. Bu hızlı değişim karşısında birey, varlığını sürdürebilmek ve toplumsal hayata etkin biçimde katılabilmek adına uyum sağlama gerekliliğiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu uyum sürecinde en temel araç ise şüphesiz eğitimidir. Ancak günümüz dünyasında bilgiye erişim yolları, bilgi

Üretim süreçleri ve bireyden beklenen beceriler köklü bir dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel eēitim anlayışları, bu dönüşüm karşısında yetersiz kalmakta; bireyin bilgiye ulaşma, bilgiyi özümleme ve üretme süreçlerinde etkili olamamaktadır.

Klasik eēitim yaklaşımlarında ēretim sürecinin merkezinde ērenen birey deēil, ēretici figürü yer almaktadır. Bu baēlamda eēitim süreci; ezbere dayalı, sonuç odaklı ve bireyin aktif katılımını göz ardı eden bir yapıya sahiptir. Geleneksel yöntemlerde birey, edilgen bir konuma itilmekte, ērenme sürecinde yalnızca ēreticinin sunduēu bilgileri alması beklenmektedir. Bunun sonucunda, bireyin yalnızca önceden belirlenmiş kalıplara uygun davranışlar sergileyip sergilemediēi temel başarı ölçütü olarak ele alınmakta; bireyin yaratıcılık, eleştirel düşünme, karar verebilme ve kendini ifade etme gibi aēda becerileri geliştirmesi ise göz ardı edilmektedir.

Oysa içinde yaadıēımız bilgi toplumunda bireylerden beklenen temel yeterlilikler, yalnızca bilgi edinmekle sınırlı deēildir. Güncel araştırmalar, bireyin en kalıcı ve derin ērenme biçimini “yaparak ve yaşayarak ērenme” yöntemiyle gerekletirdiēini ortaya koymaktadır. Bu baēlamda, bireyin aktif katılımını esas alan ve deneyim temelli ērenme süreçlerini ne çıkaran aēda eēitim yaklaşımlarına gereksinim duyulmaktadır. ērenme sürecinde bireyin etkin katılımını saēlamak, ona sorun çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve iletişim becerileri kazandırmak, aēda eēitimin temel hedefleri arasında yer almaktadır.

Bu noktada, yaratıcı drama yöntemi, eēitimde önemli bir alternatif olarak öne çıkmaktadır. Yaratıcı drama; bireyin doēaçlama, rol oynama ve benzeri tiyatro tekniklerinden yararlanarak, grup etkileşimi içinde aktif olarak yer aldıēı, kendi yaşantılarına dayalı ērenme süreçlerini deneyimlediēi bir ēretim yöntemidir. Yaratıcı drama aracılıēıyla birey, bir olayı, düşünceyi, kavramı ya da duyguyu canlandırma ve içselleştirme olanaēı bulmaktadır. Bu yöntem, yalnızca bilgi aktarmayı deēil; aynı zamanda bireyin kendi deneyimleri üzerinden ērenmesini, duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerini geliştirmesini amaçlamaktadır (San, 2002, s.24).

Yaratıcı dramayı; bireyin eski bilişsel örüntülerini gözden geçirerek yeniden yapılandırdıēı, gözlem, deneyim ve duyguya dayalı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu süreç, bireyin aktif katılımını esas alır ve ērenmeyi oyunsu, doērudan yaşantıya dayalı bir deneyim haline getirir. Yaratıcı drama, bireyde empati kurma, problem çözme, özgün düşünme ve grup içinde i birliēi yapabilme gibi önemli sosyal becerilerin gelişimine katkı sunar.

Günümüzde yaratıcı drama, yalnızca sanat eēitimiyle sınırlı kalmamakta; dil eēitimi, tarih, sosyal bilgiler gibi birçok alanda etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Özellikle

çocuklar ve gençler için, geleneksel eğitim yöntemlerinin aksine; katılımcılığı artıran, özgüveni destekleyen ve öğrenmeyi kalıcı hale getiren bir araçtır.

Sonuç olarak, çağdaş eğitim anlayışları bireyi merkezine almalı, onu pasif bir alıcı değil, sürecin etkin bir bileşeni olarak konumlandırmalıdır. Yaratıcı drama gibi yöntemler, bu amaca hizmet eden güçlü araçlardır. Bireyin yaşantısından yola çıkarak öğrenmesini sağlayan bu yöntem, eğitimde dönüşümün temel taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bilgi çağının gerektirdiği becerilerle donanmış bireyler yetiştirebilmek için, eğitim politikalarının ve uygulamalarının yaratıcı drama gibi katılımcı yöntemlerle zenginleştirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Yaratıcı Dramanın Tarihsel Gelişimi Ve Eğitimdeki Önemi

Yaratıcı drama, yalnızca bireyin öğrenme süreçlerine aktif olarak katıldığı bir yöntem olmanın ötesinde; insanlar arası iletişim ve etkileşim becerilerinin gelişimini destekleyen, geçmiş bilgi birikimiyle yeni deneyimleri ilişkilendiren ve öğrenmeyi yaparak yaşayarak gerçekleştiren güçlü bir pedagojik yaklaşımdır. Bu yönüyle yaratıcı drama, bireyin öğrenme sürecinde yalnızca bilişsel düzeyde değil, duygusal ve sosyal düzeylerde de gelişimine katkıda bulunan çok yönlü bir yöntem olarak dikkat çekmektedir.

Yaratıcı dramaya ilişkin pedagojik uygulamaların tarihsel kökenleri incelendiğinde, bu yaklaşımın oldukça yakın bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Yaratıcı dramanın ilk uygulamalarının, 20. yüzyılın başlarında, özellikle 1910'lu yıllarda ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu bağlamda, İngiliz eğitimci Harriet Finlay Johnson'ın çalışmaları, yaratıcı drama alanında öncü niteliği taşımaktadır. Johnson, özellikle çocukların doğal oyun güdüsüne ve taklit etme becerilerine dayanan bir yaklaşım geliştirerek, öğrenme süreçlerinde dramatik etkinliklere yer vermiştir. Onun öncülüğünde, "öyleymiş gibi yapma" ilkesine dayanan dramatik oyunlar yoluyla çocukların öğrenme süreçleri desteklenmiş; bu yöntem, yaratıcı dramaya ilişkin ilk kuramsal temellerin atılmasına olanak sağlamıştır.

Harriet Finlay Johnson'ın 1912 yılında yayımlanan ve dramatik eğitimin tarihsel gelişimini anlatan ilk önemli kaynaklardan biri kabul edilen *Dramatik Öğretim Yöntemi* adlı eseri, bu alandaki ilk sistemli çalışmalar arasında yer almaktadır. Johnson, çocukların doğrudan deneyimleyerek, görerek ve yaparak öğrenme süreçlerini daha etkili biçimde gerçekleştirebileceğini savunmuş; öğrenme sürecinde oyunun doğasında bulunan yaratıcılığı ve kendiliğindenliği temel bir unsur olarak değerlendirmiştir. Johnson ile aynı dönemde çalışmalar yürüten bir diğer önemli isim ise Caldwell Cook'tur. Cook, 1917 yılında yayımladığı *Oyun Yolu* adlı eserinde, eğitimin temelinin oyun olması gerektiğini vurgulamış ve öğrenmenin

en etkili biçimde oyun aracılığıyla sağlanabileceğini ileri sürmüştür. Cook'a göre oyun, bireyin doğal öğrenme ortamıdır; öğrenmede kendiliğindenlik, deneyim ve aktif katılım esas olmalıdır. Her iki eğitimci de dramayı öğrenme sürecinde önemli bir araç olarak görmüş olsa da, dramayı kullanma amaçları arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Johnson, tüm eğitim programının dramatik yöntemlerle yürütülebileceğini savunurken; Cook, dramatik yöntemi ağırlıklı olarak Shakespeare'in oyunlarının öğretiminde bir araç olarak kullanmıştır. Cook'a göre Shakespeare, yalnızca incelenmesi gereken bir yazar değil; oyunlarının sahnelenmesi ve oynanması gereken bir sanatçıdır (Sağlam, 2004, s.31).

Harriet Finlay Johnson, dramatik uygulamalarda yetişkinlerin estetik kaygılarına ve dışsal değerlendirme ölçütlerine odaklanılmasına karşı çıkmış; çocukların oyunlarını, doğrudan kendi deneyim ve ihtiyaçlarından yola çıkarak geliştirmesi gerektiğini savunmuştur. Johnson'a göre, öğretmenin temel görevi oyunları yönlendirmek veya estetik kaygılar doğrultusunda düzenlemek değil; çocukların kendi oyunlarını üretmelerine zemin hazırlamak olmalıdır. Bu bakış açısı, öğretmenin rolünü bilgi aktaran bir otorite figüründen, öğrenme sürecine rehberlik eden bir kolaylaştırıcıya dönüştürmektedir (Sağlam, 2004, s.33).

Özellikle Johnson'un süreç odaklı öğrenme anlayışı, daha sonraki yaratıcı drama yaklaşımlarının temelini oluşturmuştur. Ona göre, öğrenme sürecinde ortaya çıkan ürün ya da performans, yalnızca bir sonuç olarak değerlendirilmemelidir. Bunun yerine, öğrenme sürecinin kendisi esas alınmalı ve çocukların bireysel gelişim süreçleri gözetilmelidir. Johnson, yetişkin ölçütlerine dayanan estetik yargıların, çocukların yaratıcılığını sınırlayabileceğini belirtmiş; öğrencilerin ortaya koyduğu dramatik ürünlerin, onların gelişimsel ihtiyaçları ve deneyimleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Weltsek, 2008, s.12).

Bu yaklaşım, günümüzde yaratıcı dramayı eğitimde önemli bir yöntem haline getiren temel ilkelere ışık tutmaktadır. Yaratıcı drama, yalnızca bilgi aktaran bir yöntem değil; bireyin duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimini eş zamanlı olarak destekleyen bir öğrenme sürecidir. Johnson ve Cook'un öncü çalışmaları, yaratıcı dramayı yalnızca tiyatral bir etkinlik değil, aynı zamanda eğitici bir araç olarak ele almanın yollarını göstermiştir. Bugün yaratıcı drama, eğitimde bireyin aktif katılımını esas alan çağdaş öğrenme yaklaşımlarının önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Yaratıcı drama, tarihsel süreçte dramatik etkinliklerin eğitimle bulunduğu bir yöntem olarak ortaya çıkmış, zamanla pedagojik alanda önemli bir öğrenme ve öğretme yaklaşımı hâline gelmiştir. Harriet Finlay Johnson ve Caldwell Cook gibi öncü isimlerin çalışmaları, yaratıcı dramanın öğrenme sürecinde bireysel deneyimi ve aktif katılımı esas alan bir yöntem olarak gelişimine öncülük etmiştir. Johnson'un süreç odaklı, öğrenci

merkezli yaklaşımı ve Cook'un oyun temelli eğitim anlayışı, günümüz yaratıcı drama uygulamalarına ilham vermektedir (Sağlam, 2004, s.36).

Bugün yaratıcı drama, yalnızca bir sanat eğitimi yöntemi değil, çok yönlü bir öğrenme biçimi olarak değerlendirilmektedir. İletişim becerilerinin gelişimi, empati kurma, özgüven kazanma, grup çalışmasına uyum sağlama ve problem çözme gibi pek çok becerinin kazanılmasında etkili olan yaratıcı drama, öğrenmenin yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı olmadığını; deneyim, duygu ve etkileşim temelli bir süreç olduğunu göstermektedir.

Geleceğin eğitim modellerinde yaratıcı drama, bireyin duygusal ve sosyal gelişimini önceliklendiren, bireysel farklılıklara saygı gösteren ve katılımcı bir öğrenme ortamı sunan güçlü bir araç olarak önemini daha da artıracaktır. Bu doğrultuda, eğitim programlarında yaratıcı dramaya daha fazla yer verilmesi, yalnızca akademik başarıyı değil, aynı zamanda bireyin yaşam becerilerini de destekleyen bütüncül bir eğitim anlayışının yerleşmesine katkı sağlayacaktır.

Yaratıcı Dramanın Kuramsal Gelişimi Ve Küresel Yayılımı

Yaratıcı drama, eğitim tarihinde bireysel ve toplumsal öğrenme süreçlerini dönüştüren bir yöntem olarak yalnızca Avrupa'da değil, Amerika Birleşik Devletleri'nde de önemli gelişim evrelerinden geçmiştir. Bu gelişim sürecinde, özellikle Winifred Ward'un katkıları dikkat çekicidir. Ward, 1930 yılında yayımlanan *Creative Dramatics* (Yaratıcı Dramatik Davranış) adlı eseriyle, çocukların yalnızca bilişsel açıdan değil, aynı zamanda sosyal, duygusal ve estetik yönlerden de gelişimlerini hedefleyen bir pedagojik model ortaya koymuştur. Ona göre drama, sadece bilgi aktaran bir yöntem değil, bireyin tüm yönleriyle gelişimini destekleyen bütüncül bir öğrenme biçimidir. Winifred Ward, çocukların kendi oyunlarını kendilerinin üretmesini, dolayısıyla öğrenme süreçlerinde aktif ve yaratıcı bireyler olarak yer almalarını savunmuştur (Sağlam, 2004, s.39).

Ward'un yaklaşımında, drama yalnızca bir öğretim aracı değil, aynı zamanda bireysel yaratıcılığı besleyen ve bireyin toplumsal rollerle deneysel olarak yüzleşmesini sağlayan bir eylem biçimidir. Onun pedagojik ileri görüşlülüğü, öğrenme sürecinde çocukların deneyim temelli, yaratıcı ve kendiliğinden gelişen süreçlere katılmasını merkeze almaktadır. Bu anlayış, sonraki yıllarda yaratıcı dramanın eğitimdeki işlevine dair yürütülen tartışmalara önemli bir zemin hazırlamıştır.

1970'li yıllarda ise Dorothy Heathcote, yaratıcı dramanın tanımını ve eğitimdeki yerini yeniden ele alarak, yöneme kuramsal açıdan yeni bir perspektif kazandırmıştır. Heathcote, drama ve eğitim arasındaki etkileşimleri derinlemesine inceleyerek, drama öğretmenin

rollerini de sorgulayan bir yaklaşım geliştirmiştir (San, 1990, s.19). Heathcote'un çalışmaları, öğretmenin yalnızca bilgi aktaran bir figür değil, öğrenme sürecinde kolaylaştırıcı, rehber ve deneyim alanı yaratan bir lider olması gerektiğini vurgulamıştır.

Aynı dönemde, İngiltere merkezli çeşitli drama eğitimcileri de yaratıcı drama ve tiyatro arasındaki sınırları tartışmaya açmıştır. Bu tartışmalar, eğitimde “ürün odaklı” geleneksel tiyatro anlayışı ile “süreç odaklı” yaratıcı drama yaklaşımı arasındaki temel farkları görünür kılmıştır. Özellikle Brian Way, yaratıcı dramaya dair yürüttüğü çalışmalarında, temel bir soru üzerinden ilerlemiştir: “Çocuklar profesyonel aktörler olarak mı yetiştirilmeli, yoksa deneyim ve imgeleme dayalı süreçler, kendi başına eğitsel bir değer taşır mı?” (Weltsek, 2008, s.23). Way'in bu sorgulaması, yaratıcı dramada performansın ve sahnelenmenin zorunlu olup olmadığına ilişkin önemli bir tartışmayı başlatmıştır. Bu tartışma süreci, dramada eğitsel süreçlerin performans odaklı sonuçlardan daha öncelikli olduğunu savunan bir anlayışın doğmasına yol açmıştır.

Bu gelişmeler neticesinde, yaratıcı drama bir eğitim yöntemi olarak "Eğitimde Drama" adı altında kuramsal bir kimlik kazanmıştır. Bu terim, dramayı yalnızca bir sahne sanatı olarak değil, eğitsel süreçlerin bir parçası olarak konumlandıran bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu yeni anlayış, bireysel gelişimi ön planda tutan, sürece dayalı, katılımcı ve deneyim temelli eğitim modellerinin temel taşlarından biri hâline gelmiştir.

Türkiye’de ise yaratıcı dramaya yönelik akademik çalışmaların başlangıç noktası 1980’li yıllara dayanmaktadır. Türkiye’de yaratıcı dramayı çağdaş anlamda ilk kez akademik biçimde gündeme taşıyan isimler Prof. Dr. İnci San ve tiyatro sanatçısı Tamer Levent olmuştur. 1982 yılında gerçekleşen ilk buluşmaları, Türkiye’de yaratıcı dramanın akademik çevrelerde ele alınmasına zemin hazırlayan önemli bir dönüm noktasıdır (Adıgüzel, 2008, s.17). Bu buluşma, her ne kadar öncesinde bireysel ve küçük ölçekli girişimler bulunsada, yaratıcı dramanın Türkiye’de kurumsal bir kimlik kazanmasında ve akademik bir disiplin olarak gelişmesinde simgesel bir başlangıç olarak kabul edilmektedir.

Bu tarihsel gelişim süreci, yaratıcı dramanın yalnızca bir öğretim tekniği değil, aynı zamanda bireysel gelişim, iletişim becerileri, toplumsal uyum ve estetik duyarlılığı destekleyen güçlü bir eğitim yaklaşımı olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde yaratıcı drama, uluslararası ölçekte birçok farklı eğitim sistemiyle bağ kurmakta; disiplinler arası bir yöntem olarak çeşitli yaş gruplarına yönelik eğitim programlarında yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Yaratıcı drama, tarihsel gelişim süreci boyunca farklı kültürel ve pedagojik bağlamlarda şekillenmiş, her bir dönemde yeni işlevler ve anlamlar kazanmıştır. Winifred Ward'un öncülüğünde Amerika’da başlayan süreç, Dorothy Heathcote ve Brian Way gibi eğitimcilerin

kuramsal katkılarıyla derinleşmiş, Türkiye’de ise Prof. Dr. İnci San ve Tamer Levent’in çabalarıyla akademik düzleme taşınmıştır.

Bugün gelinen noktada yaratıcı drama, yalnızca çocuk odaklı bir öğrenme yöntemi olmanın ötesine geçerek, her yaştan bireyin yaratıcı potansiyelini geliştiren, eleştirel düşünmeyi ve empatiyi teşvik eden evrensel bir eğitim yaklaşımına dönüşmüştür. Eğitimin sadece bilgi aktarımıyla sınırlı olmadığı günümüz dünyasında, yaratıcı drama, öğrenen bireyi merkeze alan, katılımcı ve üretken bir eğitim yöntemi olarak önemini her geçen gün artırmaktadır.

Yaratıcı Dramanın Dil, İletişim Ve Yazılı Anlatım Becerilerine Katkısı

Yaratıcı drama yöntemi, Türkiye’de akademik bir disiplin olarak özellikle 2000’li yılların başından itibaren daha akademik bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaratıcı Drama Bilim Dalı’nda 2008 yılına kadar gerçekleştirilen yaklaşık kırk bitirme projesi, bu sürecin somut göstergelerindendir. Söz konusu çalışmaların önemli bir bölümü, yaratıcı dramanın eğitimdeki uygulamalarına odaklanmakta ve özellikle dil gelişimi, iletişim becerileri ve yaratıcı düşünmenin eğitim yoluyla nasıl desteklenebileceğini incelemektedir (Adıgüzel, 2008, s.19).

Bu projelerin başlıkları incelendiğinde, yaratıcı drama yönteminin Türkçe ve Türk Edebiyatı gibi dil temelli derslerde yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir. “Bir Öyküden Yola Çıkarak Oyun Metni Oluşturma”, “Bir Öyküyü Yaratıcı Drama Yöntemiyle Oyunlaştırma” ve “Yaratıcı Drama Yöntemiyle Yaratıcı Yazma Etkinlikleri” gibi çalışmalar, yaratıcı dramayı dil ve anlatım becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem olarak konumlandırmaktadır. Bu durum, yaratıcı dramayı yalnızca sanatsal bir etkinlik değil, aynı zamanda bireyin düşünce dünyasını zenginleştiren, dil becerilerini geliştiren ve iletişim kapasitesini artıran pedagojik bir araç olarak öne çıkarmaktadır.

Alanyazında da yaratıcı dramanın, dil gelişimi ve düşünme becerilerinin desteklenmesinde önemli bir rol üstlendiği vurgulanmaktadır. Motifett’in dramatik etkileşimlerin düşünme ve dil gelişiminin temel aracı olduğu yönündeki görüşleri, Wagner’in araştırmalarıyla desteklenmektedir. Wagner, yaratıcı drama uygulamalarının yalnızca dil becerilerini geliştirmekle kalmayıp; aynı zamanda öz güven, benlik algısı, empati, yardımlaşma ve iş birliği gibi sosyal ve duyuşsal becerilerin gelişiminde de olumlu etkiler yarattığını saptamıştır (Akt. Üstündağ, 1995, s.108).

Nixon tarafından yapılan bir diğer araştırma ise, eğitimde drama uygulamalarının dil becerileri üzerindeki etkilerini somut biçimde ortaya koymuştur (Adıgüzel, 1993, s.14). Bu araştırmaya göre yaratıcı drama, şu dilsel yeterliliklerin kazanılmasında etkili olmaktadır:

1. Konuşmada öz güven geliştirme,
2. Akıcı konuşma becerisi kazanma,
3. Sözel anlatım becerilerinin gelişmesi,
4. Kelime dağarcığının genişlemesi,
5. Duygu ve düşüncelerin etkili ifade edilmesi,
6. İletişim kurma yetisinin güçlenmesi,
7. Dinleme becerisinin gelişmesi,
8. Farklı durumlara uygun dil kullanımında artış,
9. Tartışma, değerlendirme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesi.

Bu bulgular, yaratıcı dramının yalnızca çocuklar için değil, ergenler ve yetişkinler için de güçlü bir dil gelişim aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Yaratıcı drama süreçlerinde bireyler, hem sözlü hem de yazılı anlatım becerilerini geliştirir. Doğaçlama ve canlandırma süreçleri, bireyin kendini sözel olarak ifade etme yetisini artırırken; yaratıcı yazma etkinlikleri, düşüncelerin kalıcı hâle getirilmesine katkı sağlar.

Bu bağlamda yazma becerisi, yalnızca dilsel bir yeterlilik değil, aynı zamanda bireyin düşüncelerini yapılandırma, duygu ve düşünce alışverişini sağlama ve toplumsal belleğe katkı sunma süreci olarak değerlendirilmelidir (Özdemir, 1994, s.17). Ancak, yazma süreci doğal bir edinim süreci olmaktan çok, öğrenme ve disiplin gerektiren bir beceri olduğu için öğrenciler çoğunlukla yazma sürecinde güçlük yaşamaktadır. Yazma sırasında bireyin karşılaştığı başlıca zorluklar, psikolojik, dilbilgisel ve bilişsel temellidir (Akt. Maltepe, 2006, s.46).

Psikolojik zorluklar arasında, yazma sırasında iletişim kurulan bir muhatabın olmayışı nedeniyle bireyin kendini yalnız hissetmesi ve güdülenme kaybı yaşaması dikkat çekmektedir. Dilbilgisel zorluklar ise, yazmanın kalıcı niteliği nedeniyle dil kurallarına daha fazla dikkat edilmesini zorunlu kılmasından kaynaklanmaktadır. Konuşma sırasında göz ardı edilebilecek dil hataları, yazılı anlatımda kalıcı hâle geldiği için öğrenciler bu süreçte daha fazla ruhsal gerilim yaşayabilmektedir. Bilişsel açıdan ise yazma, doğal bir beceri olarak gelişmediğinden, özellikle okul çağında sistemli biçimde öğretime dayanan bir süreç gerektirir (Maltepe, 2006, s.47).

Türkiye'deki dil eğitimi alanındaki sorunlar da bu bağlamda değerlendirildiğinde, Türkçe derslerinde yazma becerilerinin yeterince geliştirilememesi, sıklıkla şu nedenlere bağlanmaktadır: Türkçe derslerinin bir sanat dersi olarak görülmemesi, yaratıcı yetilerin yeterince teşvik edilmemesi, uygulamalı ve yaratıcı çalışmalara yeterince yer verilmemesi ve yazma süreçlerine yönelik olumsuz tutumların yaygın olması (Sever, 2004, s.7).

Yaratıcı drama, grup temelli bir yöntem olması sayesinde bireyler arası iletişimi ve etkileşimi güçlendiren bir öğrenme ortamı sunar. Aynı zamanda estetik duyarlılığı, yaratıcılığı, empatiyi ve yaratıcı düşünmeyi destekleyen bir estetik eğitim alanı olarak da önemli bir rol üstlenir. Yaratıcı drama süreçlerinde bireyin aktif katılımı, yaşantıya dayalı öğrenme deneyimleri ve sürekli etkileşim, özellikle dil ve anlatım becerilerinin geliştirilmesinde güçlü bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaratıcı drama, dil ve anlatım becerilerinin geliştirilmesinde yalnızca eğitsel bir yöntem değil, aynı zamanda bireyin kendini ifade etme, empati kurma, estetik algı geliştirme ve sosyal beceriler kazanma süreçlerinde etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de yürütülen akademik çalışmalar da yaratıcı dramanın özellikle Türkçe ve edebiyat derslerinde dil gelişimi ve iletişim becerilerinin desteklenmesinde önemli bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yaratıcı drama süreçlerinin öğrencilerin dilsel yetilerini, öz güvenlerini, benlik algılarını ve sosyal etkileşim becerilerini artırdığını göstermektedir. Özellikle sözlü anlatımın yanı sıra yazılı anlatım becerileri üzerinde de olumlu etkileri olduğu saptanan yaratıcı drama, bireylerin kalıcı ve derinlikli öğrenme süreçlerine katılımını sağlamaktadır.

Türkçe dersinin yaratıcı drama yoluyla bir sanat dersi olarak yeniden konumlandırılması, öğrencilerin yaratıcı yetkinliklerini açığa çıkaracak uygulamalara daha fazla yer verilmesi ve yazma becerilerinin yaratıcı yollarla desteklenmesi, çağdaş eğitim yaklaşımlarıyla uyumlu bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Yaratıcı drama, bireyin yalnızca sözel değil; aynı zamanda estetik, duygusal ve bilişsel gelişimini destekleyen bütüncül bir öğrenme modelidir.

Drama Uygulama Yöntemleri ve Öncü Kuramcıları

Eğitimde Drama ve Henry Caldwell Cook ve *The Play Way*.

Eğitimde drama, bireyin yaşantılarına dayalı olarak öğrenme süreçlerine katılmasını sağlayan, deneyimsel ve etkileşimli bir yöntem olarak tanımlanabilir. Bu yöntemin tarihsel kökenleri antik tiyatro geleneklerine kadar gitse de, modern eğitim kuramlarında akademik bir yaklaşım olarak yer alması 20. yüzyılın başlarına rastlar. Bu bağlamda, Henry Caldwell Cook’un katkıları, eğitsel drama anlayışının yapılandırılmasında öncü bir rol oynamaktadır. Cook, eğitimde oyunun gücünü savunarak, öğrenmenin pasif bir alıcı süreç değil, aktif bir katılım süreci olması gerektiğini ileri sürmüştür (O’Toole & Dunn, 2002, s.103).

Henry Caldwell Cook (1886–1939), İngiliz bir eğitimci ve yazardır. En bilinen eseri olan *The Play Way: An Essay in Educational Method* (1917), özellikle edebiyat öğretiminde öğrencilerin oyun aracılığıyla katılımını temel alan bir pedagojik yaklaşımı savunur. (Adıgüzel, 2017, s.19) Cook’un yöntemi, öğrencilerin metinleri pasif biçimde okumak yerine onları

sahnelemeleri, doğaçlamaları ve karakterleri dramatik yollarla keşfetmelerini esas alır. Bu anlayış, geleneksel eğitim yöntemlerinin aksine, öğrencinin merkezde olduğu aktif bir öğrenme süreci önerir (Adıgüzel, 2006, s.19).

Cook, eğitim sürecini sahneye benzetir. Ona göre sınıf, öğrencilerin "canlandırarak" öğrendikleri bir tür tiyatro alanıdır. Bu yaklaşım, yalnızca öğrenme biçimini değil, öğrenme mekânını da dönüştürmeyi hedefler. Öğrencilerin ders sürecinde hem bedenlerini hem de zihinlerini kullanmaları gerektiğini vurgulayan Cook, bireyin tüm benliğiyle öğrenmeye katılması gerektiğini savunur (San, 1990, s. 573 - 582).

Cook'un Yönteminin Dramayla İlişkisi

Cook'un ortaya koyduğu '*play way*' yöntemi, çağdaş anlamda kullanılan yaratıcı drama uygulamalarının öncülü niteliğindedir. Nitekim Dorothy Heathcote ve Gavin Bolton gibi yaratıcı drama kuramcıları da öğrenmenin dramatik yapısına sıkça vurgu yapmışlardır. Cook'un oyun merkezli eğitimi, bugünkü anlamda eğitimde dramanın doğrudan kuramsal temelini oluşturmaya da; öğrencinin merkezde olduğu, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye dayalı modelin ilk temsilcilerindendir. Cook'un yöntemi doğrudan tiyatroya dayanmasa da, tiyatro sanatıyla sıkı bağlar kurar. Özellikle Shakespeare gibi klasik yazarların metinlerinin eğitim sürecine dramatisasyon yoluyla katılması, hem edebi hem de eğitsel boyutta çığır açıcı olmuştur (McCaslin, 2006, s. 93).

Henry Caldwell Cook'un eğitimde oyun temelli yaklaşımı, bugün eğitimde drama ve yaratıcı drama alanlarında vazgeçilmez bir miras olarak görülmektedir. Onun yöntemleri, sadece edebiyat öğretiminde değil, disiplinlerarası öğrenme süreçlerinde de örnek alınmakta; oyun ve dramatik etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal gelişimlerine katkı sağlanmaktadır. Günümüz yaratıcı drama uygulamalarında Cook'un düşüncelerinin etkisi açıkça hissedilmektedir.

Eğitimde drama, bireyin tüm benliğiyle öğrenmeye katıldığı, aktif, yaratıcı ve yapılandırıcı bir süreçtir. Bu sürecin ilk yapıtaşlarını döşeyen Henry Caldwell Cook, klasik eğitim anlayışına karşı getirdiği yenilikçi önerileriyle çağdaş eğitim kuramlarının öncülerinden biri olmuştur. *The Play Way* yöntemi, günümüzde yaratıcı drama çalışmalarının pedagojik temellerini anlamada vazgeçilmez bir kaynaktır. Eğitimde oyunun dönüştürücü gücünü kavramak, Cook'un mirasını yeniden değerlendirmekle mümkündür.

Peter Slade ve Yaratıcı Drama

Slade'in çocuğun dramatik ifadesine yönelik anlayışı, onun sanat eğitimi, çocuk gelişimi ve pedagojik süreçler üzerindeki etkisi ile birlikte değerlendirilmiştir. "Çocuk için

drama” (child drama) ve “çocukla drama” (drama with children) ayrımı üzerinden Slade’in yaratıcı drama tanımına olan katkısı analiz edilmiştir. Çalışmamız, Slade’in düşüncelerinin çağdaş yaratıcı drama anlayışına nasıl yön verdiğini tartışmayı amaçlamaktadır.

Yaratıcı drama, çocuk ve gençlerin bireysel gelişimlerini, toplumsal etkileşim becerilerini ve sanatsal ifade olanaklarını geliştirmek amacıyla kullanılan etkileşimli bir öğrenme yöntemidir. Bu yöntemin gelişim sürecinde, İngiltere merkezli olarak ortaya çıkan ve özellikle 20. yüzyıl ortalarında şekillenen pedagojik yönelimlerin belirleyici olduğu görülür. Peter Slade (1912–1979), yaratıcı dramayı bir eğitim ve gelişim aracı olarak akademik biçimde kuramsallaştıran ilk öncülerden biridir (O’Toole & Dunn, 2002, s.105).

Peter Slade’in Pedagojik Yaklaşımı

Peter Slade, yaratıcı drama alanında özellikle “*çocuk için drama*” ve “*çocukla drama*” kavramlarını birbirinden ayırarak önemli bir kuramsal çerçeve sunmuştur. Ona göre “çocuk için drama”, yetişkinlerin çocuklara sunduğu seyirlik etkinlikleri kapsarken, “çocukla drama”, çocukların katılımcı, üretken ve yaratıcı roller üstlendikleri sürece dayanmaktadır. Slade’in yaklaşımı bu bağlamda çocuğun dramatik oyun içgüdüsunü temel alır. Ona göre çocuklar, dünyayı anlamak, onu taklit etmek ve deneyimlemek için doğal olarak dramatik oyuna yönelirler. Slade’in yaratıcı drama anlayışı, Jean Piaget’nin bilişsel gelişim kuramı ve Winnicott’un oyun kuramı gibi çağdaş gelişim psikolojisi yaklaşımlarıyla örtüşür. Ona göre, çocuk oyun yoluyla kendini ifade eder; dramatik oyun, çocuğun duygusal boşalım yaşamasını ve kendisini yapılandırmasını sağlar. Bu anlayış, yaratıcı dramayı yalnızca sanatsal değil aynı zamanda terapötik ve eğitsel bir araç olarak konumlandırır.

Peter Slade’in Dramatik Faaliyet Anlayışı

Slade’in yaratıcı drama yaklaşımı üç temel kavram üzerine kuruludur: **doğaçlama**, **işsel dürtü**, ve **özgür ifade**. Bu kavramlar, çocuğun spontane olarak başladığı oyun sürecinin öğretmen ya da liderin rehberliğinde anlamlı bir öğrenme sürecine dönüşmesini sağlar. Slade’in yöntemi, yapılandırılmamış dramatik etkinliklerin çocukların gelişiminde ne kadar etkili olduğunu göstermeye çalışır. Slade, öğretmenin rolünü “yönlendirici bir gözlemci” olarak tanımlar. Lider, çocukların dramatik etkinlikler sırasında geliştirdiği sembolleri, davranışları ve roller arası geçişleri gözlemlemeli, ancak sürece doğrudan müdahale etmemelidir (Slade, 1954, s.42) Bu tutum, yaratıcı dramada liderin katılımcı, gözlemci, kolaylaştırıcı ve esnek bir rehber olması gerektiğini savunan çağdaş anlayışın temellerini oluşturur.

Peter Slade’in görüşleri, Dorothy Heathcote, Gavin Bolton ve Cecily O’Neill gibi yaratıcı drama alanının sonraki kuşak kuramcıları üzerinde önemli etkiler yaratmıştır.

Heathcote'un *mantle of the expert* (uzman mantosu: öğretmen ve öğrencilerin aynı potadabirleştiği varsayımdır.) yaklaşımı ve Bolton'un "dramanın eğitsel yönü"ne dair açıklamaları, Slade'in "çocukla drama" anlayışından esinlenerek geliştirilmiştir (Heathcote & Bolton, 1995, s. 57)

Ayrıca Slade, *Child Drama* (1954) adlı eserinde çocukların oyun yoluyla sanat ve yaşamla kurduğu bağı detaylandırmış, yaratıcı drama ile çocuk merkezli eğitimin nasıl bir arada yürütülebileceğini örneklerle sunmuştur. Bu eser, bugün de yaratıcı drama öğretmenlerinin başucu kaynaklarından biri olmayı sürdürmektedir. Peter Slade, yaratıcı drama disiplininin temellerini atan ve çocuğun dramatik oyun içgüdüsünü eğitsel bir yöntemle buluşturan önemli bir öncüdür. Onun geliştirdiği kuramlar ve uygulamalar, yaratıcı dramayı bir sanat eğitimi yöntemi, bir bireysel gelişim aracı ve aynı zamanda bir eğitim biçimi olarak tanımlamayı mümkün kılmıştır. Bugün Türkiye'de ve dünyada uygulanan pek çok yaratıcı drama programı, Peter Slade'in düşüncelerinden etkilenmiş ya da bu düşünceler üzerine yapılandırılmıştır (Slade, 1954, s.42).

Slade'in yaklaşımı, yaratıcı dramayı yalnızca çocuklarla yapılan bir etkinlik olarak değil, bireyin tüm yönleriyle katılımını destekleyen bir öğrenme biçimi olarak görmenin kapılarını açmıştır. Bu nedenle Peter Slade, yaratıcı drama alanının tarihsel gelişiminde temel kurucu figürlerden biri olarak kabul edilmelidir.

Brian Way ve Drama Yöntemi

Çağdaş yaratıcı drama anlayışının önemli öncülerinden biri olan Brian Way'in görüşlerini ve çocuk merkezli drama pedagojisine katkılarını incelediğimizde; Way'in geliştirdiği "katılımcı tiyatro" ve "yaşayarak öğrenme" yaklaşımları, eğitimde tiyatro ve yaratıcı drama arasındaki ayrımları yeniden düşünmemize imkân tanıdığını görmekteyiz. Way'in özellikle çocuk gelişimi, grup dinamiği ve dramatik süreçlere ilişkin görüşlerini, pedagojik drama ile olan ilişkisi açısından ele alır. 20. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de eğitimde tiyatro ve drama hareketleri, çocuğun gelişimini merkeze alan yeni pedagojik anlayışların etkisiyle yeniden biçimlenmiştir. Bu gelişmelerin en önemli aktörlerinden biri Brian Way (1923–2006)'dir. Özellikle *Development Through Drama* (1967) adlı eseri ile tanınan Way, dramatik süreçleri bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi açısından ele alan bütüncül bir yaklaşım geliştirmiştir (Way, 1967, s. 78).

Way'in dramatik süreci eğitimsel bir araç olarak görmesi, yaratıcı dramayı bireysel farkındalık, toplumsal iletişim ve estetik duyarlılığın gelişimi için temel bir etkinlik olarak

değerlendirmesini sağlamıştır. Onun çalışmaları, yalnızca çocuk tiyatrosu alanına değil, eğitimde yaratıcı drama uygulamalarına da yön vermiştir (Adıgüzel, 2006, s.20).

Brian Way'e göre drama, bireyin kendi yaşamını anlamlandırmak için kullandığı bir araçtır. Drama sürecinin özü, bireyin yaşadığı gerçeklikleri “-mış gibi yapma” yoluyla yeniden deneyimlemesi ve bu sayede hem kendi benliğini hem de başkalarının perspektifini anlamasıdır. Way'in en çok öne çıkan yaklaşımı, dramayı bir gelişimsel süreç olarak görmesidir. Ona göre tiyatro bir ürüne, yaratıcı drama ise bireyin gelişimine odaklanır.

Way'in önerdiği modelde dört temel ilke öne çıkar:

1. **Katılım ve Etkileşim:** Drama, bireyin yalnızca izleyen değil, aktif olarak katıldığı bir süreçtir. Bu nedenle seyirci-oyuncu ayrımı bulanıktır.
2. **Deneyim Yoluyla Öğrenme:** Bilgi, yaşantı ve eylemle edinilir. Drama, bu yaşantının yaratıldığı alanlardan biridir.
3. **Empati ve Rol Değişimi:** Birey bir başkasının yerine geçerek onun duygu, düşünce ve bakış açısını deneyimler.
4. **Grup Dinamiği ve İşbirliği:** Drama, bireyin toplumsal bir varlık olarak gelişmesini sağlayan en etkili grup içi öğrenme ortamlarından biridir (Way, 1967, s.34)

Brian Way'in en çok bilinen uygulamalarından biri “katılımcı tiyatro” (participation theatre) kavramıdır. Bu tiyatro türünde çocuklar yalnızca izleyici değil, aynı zamanda sürecin bir parçasıdır. Sahnede olan olaylara müdahale eder, alternatif çözüm yolları önerir ve karakterlerle etkileşime girer. Bu yaklaşım, Augusto Boal'ın daha sonra geliştirdiği “Ezilenlerin Tiyatrosu” anlayışına da öncülük eden pedagojik bir modeldir.

Way, çocuk tiyatrosunda çocuğun edilgen bir izleyici konumunda kalmasını eleştirir. Ona göre çocuk, ancak aktif katılım yoluyla duygusal ve bilişsel olarak gelişebilir. Bu yüzden, çocuğa yönelik hazırlanan dramatik yapıların esnek, doğaçlamaya açık ve rol paylaşımına dayalı olması gerekir (Way, 1967, s.34 - 35)

Brian Way'in görüşleri, Dorothy Heathcote, Gavin Bolton ve Peter Slade gibi diğer yaratıcı drama öncülerinden farklı olarak daha çok sahne temelli bir dramatik anlayıştan türemiştir. Ancak bu farklılık onun yaratıcı drama pedagojisinde yer almasına engel olmamıştır. Aksine, onun “çocuk merkezli tiyatro” ve “yaşayarak öğrenme” vurgusu, yaratıcı drama çalışmalarında çocuğun özne olmasını sağlayan güçlü ilkeler sunmuştur (Way, 1967, s.34).

Way'in yaklaşımı aynı zamanda çağdaş yapılandırmacı öğrenme kuramlarıyla da örtüşmektedir. Özellikle “*Development Through Drama*” adlı kitabı, öğrenmenin pasif bilgi

aktarımından ziyade deneyimsel, duyuşsal ve eylem temelli olduğunu savunur. Drama, bu üç yönün bir araya geldiği en etkili yöntemlerden biridir.

Brian Way, eğitimde drama kullanımının yalnızca estetik ya da eğlenceli bir etkinlik olmadığını, aynı zamanda bireyin gelişimini doğrudan etkileyen bir pedagojik araç olduğunu ortaya koymuştur. Drama yoluyla öğrenme anlayışı, çocuklara birey olma bilinci kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda onlara toplumsal ilişkileri kavrama, çözüm üretme ve empati kurma gibi temel yaşam becerilerini de kazandırır. Bugün yaratıcı drama uygulayıcılarının benimsediği pek çok yaklaşımın temelleri, Brian Way'ın geliştirdiği katılımcı, etkileşimli ve deneyim temelli drama anlayışına dayanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Drama Yöntemiyle Kişisel Gelişim, Sosyal Kimlik ve İletişim Becerileri Edindirmek

Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kişisel Gelişimin Desteklenmesi ve Uygulama Önerileri

Günümüz dünyasında bireylerden beklenen yetkinlikler, sadece bilişsel becerilerle sınırlı kalmamaktadır. Hızla değişen sosyal ve kültürel dinamikler, bireylerin kendilerini tanımalarını, potansiyellerini keşfetmelerini ve yaşamın getirdiği zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkabilmelerini gerektirmektedir. Bu süreç, bireyin yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen kişisel gelişim kavramıyla yakından ilişkilidir (Ergin, 2005, s.64). Kişisel gelişim, bireyin kendini keşfetme, değerlendirme ve daha tatmin edici bir yaşam sürme çabası olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda, eğitim kurumlarının rolü, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra, duyuşsal ve sosyal becerilerini de geliştirmeye odaklanmak olmuştur.

Bu bağlamda yaratıcı drama; katılımcıların aktif olarak rol aldığı, deneyimleyerek ve yaşayarak öğrenmeyi merkezine koyan yenilikçi bir pedagojik yaklaşımdır (San, 2006, s.49). Bu yöntem, bireylerin güvenli bir ortamda kendilerini ifade etmelerini, yeni roller denemelerini ve farklı perspektiflerden olaylara bakmalarını sağlar. Yaratıcı dramanın sunduğu bu özgür ve denetimsiz ortam, bireyin kendi sınırlarını zorlamasına, özgüven kazanmasına ve başkalarının duygularını anlama becerisini geliştirmesine olanak tanır. Dolayısıyla, yaratıcı dramanın kişisel gelişim süreçlerinin en önemli unsurlarından biri olan özgüven, empati ve sosyal beceriler gibi alanlarda etkili bir araç olduğu düşünülmektedir.

Kişisel Gelişim Kavramının Kuramsal Temelleri

Kişisel gelişim, psikoloji, eğitim ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerin kesişim noktasında yer alan çok boyutlu bir kavramdır. Bu kavram, en temelde bireyin kendini tanıma ve potansiyelini maksimize etme çabası olarak tanımlanır. Hümanist psikolojinin önde gelen isimlerinden Carl Rogers, kişisel gelişimi, bireyin "*tamamen işlevsel bir insan*" olma yolculuğu olarak nitelendirir. Rogers'a göre bu süreç, bireyin kendini koşulsuz kabul etmesiyle başlar ve kendini gerçekleştirme (self-actualization) hedefine doğru ilerler. Bu süreçte birey, duygu ve düşüncelerinin farkına varır, kendi değerlerini ve inançlarını sorgular ve sağlıklı ilişkiler kurma becerisi geliştirir (Carl Rogers, 1961, s.40).

Schultz ise, kişisel gelişimin temel bileşenlerini özgüven, özsaygı, duygusal farkındalık, empati ve sosyal beceriler olarak sıralar.

- **“Özgüven:** Bireyin kendi yeteneklerine, kararlarına ve potansiyeline duyduğu inançtır. Özgüvenli bireyler, yeni deneyimlere daha açık olur, zorluklar karşısında yılmaz ve kendilerini daha etkili bir şekilde ifade edebilirler.
- **Özsaygı:** Bireyin kendisine karşı duyduğu değer ve saygıdır. Özsaygısı yüksek bireyler, kendi değerlerinin farkındadır ve başkalarının olumsuz geri bildirimlerinden daha az etkilenirler.
- **Duygusal Farkındalık:** Kendi duygularını tanıma, adlandırma ve bu duyguların davranışları üzerindeki etkilerini anlama becerisidir. Duygusal farkındalık, bireyin stresle başa çıkma ve sağlıklı duygusal tepkiler verme yeteneğini doğrudan etkiler.
- **Empati:** Başkalarının duygularını, düşüncelerini ve bakış açılarını anlama ve paylaşma yeteneğidir. Empati, kişilerarası ilişkilerin temelini oluşturur ve sosyal bağları güçlendirir.
- **Sosyal Beceriler:** Etkili iletişim kurma, çatışma çözme ve iş birliği yapma gibi, sosyal etkileşimleri yönetme becerileridir. Bu beceriler, bireyin sosyal çevresine uyum sağlamasına ve daha sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olur (Schultz, 2016, s.59).”

Kişisel gelişim, bu bileşenlerin birbiriyle etkileşim içinde olduğu dinamik bir süreçtir.

Bireyin bu alanlarda göstereceği gelişim, hem kişisel hem de profesyonel yaşamındaki başarısını doğrudan etkiler. Bu nedenle, eğitim ve gelişim izlencelerinin, bu bileşenleri hedef alan etkinlikleri içermesi büyük önem taşımaktadır.

Yaratıcı Drama Yönteminin Özellikleri ve Eğitici Değeri

Yaratıcı drama, katılımcıların bireysel deneyimlerini, hayal güçlerini ve doğaçlama yeteneklerini kullanarak bir konuyu, durumu veya fikri canlandırmalarına dayanan bir öğrenme yöntemidir (Adıgüzel, 2013, s.17). Bu yöntem, katılımcılara güvenli ve denetimsiz bir ortam sunarak, gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumları *"mış gibi"* yaparak deneyimleme fırsatı verir. Bu pedagojik yaklaşımın temelinde yatan en önemli ilkelerden biri, *"yaşayarak öğrenme"*dir. Katılımcılar, bir metni ezberlemek yerine, kendi rollerini ve hikayelerini yaratırken aktif bir şekilde öğrenme sürecinin bir parçası olurlar.

İnci San tarafından vurgulandığı üzere, yaratıcı drama süreci, temel olarak üç aşamadan oluşur:

1. **“Isınma-Hazırlık Aşaması:** Katılımcıların birbirleriyle ve liderle kaynaşmasını, güven ortamının oluşmasını ve bedensel-zihinsel olarak etkinliğe hazırlanmasını sağlar. Bu aşamada, basit oyunlar ve hareket etkinlikleri kullanılır.
2. **Pantomim-Doğaçlama Aşaması:** Katılımcılar, belirlenen bir konu veya durum etrafında serbestçe doğaçlama yaparlar. Bu aşama, yaratıcılığın ve spontane düşünme becerisinin gelişimine katkıda bulunur. Katılımcılar, farklı rolleri deneyimleyerek empati yeteneklerini kullanma fırsatı bulur.
3. **Değerlendirme-Tartışma Aşaması:** Canlandırma tamamlandıktan sonra, katılımcılar deneyimlerini paylaşır ve ne hissettiklerini, ne öğrendiklerini tartışır. Bu aşama, öğrenilenlerin pekiştirilmesi, farklı bakış açılarının keşfedilmesi ve öz-

yansıtma (self-reflection) becerisinin geliştirilmesi için kritik öneme sahiptir (San,1990).”

Yaratıcı dramanın pedagojik değeri, yalnızca katılımcıların yaratıcılıklarını geliştirilmesiyle sınırlı değildir. Üstündağ, bu yöntemin, bireylerin eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi üst düzey bilişsel becerilerini de desteklediğini belirtir. Örneğin, bir drama etkinliğinde bir çatışma senaryosu canlandırıldığında, katılımcılar bu çatışmayı çözmek için farklı stratejiler düşünmek, alternatifler üretmek ve en uygun çözümü bulmak zorundadırlar. Bu süreç, onların gerçek yaşamda karşılaşacakları benzer durumlar için bir nevi prova niteliğindedir. Bu özellikleriyle yaratıcı drama, sadece sanatsal bir etkinlik değil, aynı zamanda kapsamlı bir eğitim aracı olarak öne çıkar (Üstündağ, 2006, s.70).

Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kişisel Gelişimin Desteklenmesi ve Uygulama Önerileri

Yaratıcı drama, kişisel gelişimin temel bileşenlerini doğrudan hedef alan ve bu bileşenlerin gelişimini destekleyen bir dizi mekanizma sunar. Bu mekanizmalar, drama süreçlerinin doğasında bulunan unsurlardan kaynaklanır.

Özgüven Ve Özsaygının Gelişimi

Yaratıcı drama, bireylere kendilerini ifade etme konusunda güvenli bir alan sunar. Bir drama etkinliğinde, katılımcılar, "yanlış" yapma korkusu olmadan, duygu ve düşüncelerini hareket, mimik ve ses aracılığıyla ifade edebilirler. Bu süreç, bireylerin kendi seslerini bulmalarına ve kendilerini rahatça ortaya koymalarına yardımcı olur. Konuyla ilgili olarak yapılan bir çalışmada, yaratıcı drama uygulamalarına katılan öğrencilerin, uygulamalara katılmayan kontrol grubuna göre daha yüksek özgüven puanları elde ettiği görülmüştür. Bu bulgu, yaratıcı dramanın, bireylerin kendilerini ifade etme becerilerini ve dolayısıyla kendilerine olan inançlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, bir drama etkinliği sırasında katılımcılar, grup içinde kabul görme ve takdir edilme deneyimleri yaşarlar. Bu deneyimler, onların özsaygılarının artmasına katkıda bulunur. Bir rolü başarıyla canlandırmak veya bir doğaçlamayı etkili bir şekilde tamamlamak, bireyin "*yapabilirim*" duygusunu pekiştirir ve olumlu bir benlik algısı oluşturur (Demir, Yılmaz & Kaya, 2017, s.33)

Duygusal Farkındalık Ve Empati Yeteneğinin Kazanılması

Yaratıcı dramanın en güçlü yönlerinden biri, bireylere farklı duygusal durumları deneyimleme ve bu durumların nedenlerini anlama fırsatı vermesidir. Yaratıcı drama etkinlikleri sırasında farklı rolleri üstlenen bireyler, o karakterin duygusal dünyasına girmek zorunda kalır. Bu durum, empati yeteneğinin gelişimini doğrudan destekler.

- “Örnek: Bir drama etkinliğinde, bir öğrenci zorbalığa uğrayan bir karakteri canlandırdığında, zorbalığa uğramanın ne demek olduğunu, nasıl hissettirdiğini bizzat deneyimler. Bu deneyim, onun gerçek hayatta zorbalık yapan veya zorbalığa uğrayan bireylere karşı daha duyarlı ve empatik olmasını sağlar. Aynı şekilde, zorba bir karakteri canlandıran bir öğrenci, bu davranışın altında yatan nedenleri (güçsüzlük hissi, ilgi çekme isteği vb.) anlamaya çalışır. Bu süreç, bireylerin duygusal zekâsını ve sosyal farkındalığını artırır.
- Yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin duygusal farkındalıklarını ve iletişim becerilerini önemli ölçüde artırdığını ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, yaratıcı dramanın duygusal zekâ (EQ) gelişiminde ne kadar etkili bir araç olduğunu göstermektedir (Oğuz & Altun, 2011, s.28)”

İletişim Ve Sosyal Becerilerin Gelişimi

Yaratıcı drama, doğası gereği grup etkileşimine dayalı bir süreçtir. Katılımcılar, bir drama etkinliğini başarılı bir şekilde tamamlamak için birbirleriyle iş birliği yapmak, fikir alışverişinde bulunmak ve etkili iletişim kurmak zorundadırlar. Drama süreçleri, bireylere sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerini geliştirme konusunda eşsiz fırsatlar sunmaktadır.

- “Örnek: Bir grup doğaçlamasında, katılımcılar, sözcükler olmadan sadece beden dillerini kullanarak bir hikaye anlatmaya çalışabilirler. Bu tür etkinlikler, bireylerin beden dillerini daha etkili kullanmalarını ve başkalarının beden dillerini daha iyi okumalarını sağlar. Ayrıca, drama sırasında yaşanan küçük çatışmalar veya fikir ayrılıkları, katılımcıların bu sorunları grup içinde demokratik bir şekilde çözme becerisi kazanmalarına yardımcı olur. Bu deneyimler, onların gerçek yaşamdaki sosyal etkileşimlerinde daha başarılı ve uyumlu olmalarına katkıda bulunur (Selimhocaoglu, 2004)”

Yaratıcı drama, bu bileşenleri bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, bireyin sadece bir yönünü değil, tüm kişiliğini geliştirmeyi hedefler. Bu yöntem, bireylere sadece beceri kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda onların kendilerini ve başkalarını daha iyi anlamalarını sağlayarak daha bilinçli ve duyarlı bireyler olmalarına zemin hazırlar.

Alan Çalışmaları ve Literatürdeki Bulgular

Yaratıcı dramanın kişisel gelişim üzerindeki etkilerini inceleyen çok sayıda ampirik çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar, yöntemin farklı yaş gruplarındaki bireyler üzerinde ne gibi sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma, yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin özgüven düzeylerini artırmada ve sosyal becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermiştir. Deney grubundaki öğrenciler, 12 haftalık yaratıcı drama programı sonrasında, kontrol grubuna kıyasla, kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini, arkadaşlarıyla daha kolay iletişim kurabildiklerini ve yeni durumlara daha çabuk uyum sağlayabildiklerini belirtmişlerdir (Demir, 2017, s.93).

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada, yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin duygusal farkındalıklarını ve iletişim becerilerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Drama etkinlikleri, öğrencilerin kendi duygularını daha iyi anlamalarına ve bu duyguları daha yapıcı bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, drama sürecinde farklı karakterlerin duygusal dünyalarını deneyimlemenin, öğrencilerin empati yeteneklerini geliştirdiği de fark edilir bir gerçektir (Yılmaz, 2015, s.128).

Oğuz ve Altun, yaratıcı dramanın iletişim becerilerini geliştirmedeki rolünü inceledikleri çalışmalarında, drama atölyelerine katılan lise öğrencilerinin, dinleme, anlama ve kendini ifade etme becerilerinde anlamlı bir artış olduğunu gözlemlemişlerdir. Çalışmanın bulguları, drama ortamının öğrencilere sözlü ve sözsüz iletişimi bir bütün olarak deneyimleme fırsatı verdiğini ve bu deneyimin gerçek yaşamdaki iletişim süreçlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. (Oğuz & Altun 2011,s.54).

Bu ve benzeri çalışmalar, yaratıcı dramanın kişisel gelişimin farklı boyutlarını desteklediğini ve eğitim sistemine entegre edilmesi gereken güçlü bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürdeki genel eğilim, yaratıcı dramanın sadece sanatsal bir etkinlik olmanın ötesinde, bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini bütüncül bir şekilde destekleyen bir pedagojik yöntem olduğu yönündedir.

Yaratıcı dramanın, bireylerin kendilerini tanıma, ifade etme, empati kurma ve sosyal beceriler geliştirme gibi kişisel gelişim unsurları üzerinde önemli ve olumlu etkileri olduğunu görülmektedir. Bu yöntem, katılımcıların deneyimleyerek ve yaşayarak öğrenmelerine olanak tanıdığı için, öğrenilen bilgilerin kalıcılığını ve gerçek hayata aktarımını kolaylaştırmaktadır.

Yaratıcı dramanın, kişisel gelişime katkı sağlayan temel mekanizmaları şunlardır:

- Güvenli bir ortamda kendini ifade etme fırsatı sunarak özgüveni artırır.
- Farklı rolleri üstlenmeyi sağlayarak empati yeteneğini geliştirir.
- Grup etkileşimi ve iş birliği yoluyla sosyal ve iletişim becerilerini güçlendirir.
- Duyguları canlandırma ve tartışma süreçleriyle duygusal farkındalığı artırır.

Bu bulgular ışığında, yaratıcı dramanın sadece sanat eğitimi kapsamında değil, aynı zamanda fen bilimleri, sosyal bilimler ve dil öğretimi gibi farklı disiplinlerde de bir yöntem olarak kullanılması önerilmektedir. Eğitim programlarına yaratıcı drama derslerinin entegre edilmesi, öğretmenlere bu yöntemin kullanımıyla ilgili mesleki gelişim eğitimleri verilmesi ve informal eğitim ortamlarında (çocuk kulüpleri, gençlik merkezleri vb.) yaratıcı drama atölyelerinin yaygınlaştırılması, bu yöntemin sunduğu potansiyelden tam olarak yararlanılmasını sağlayacaktır. Gelecek araştırmalar, yaratıcı dramanın farklı kültür ve

sosyoekonomik düzeylerden gelen bireyler üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak inceleyebilir ve yöntemin uzun vadeli kişisel gelişim üzerindeki etkilerine odaklanabilir.

Yaratıcı Drama Yöntemiyle Sosyal Kimliğin Geliştirilmesi ve Uygulama Önerileri

Eğitim, bireyi sadece akademik bilgiyle donatmakla kalmaz, aynı zamanda onu topluma uyum sağlayabilen, sosyal ve duyuşsal olarak olgunlaşmış bir birey haline getirmeyi amaçlar. Bu süreçte, bireyin kendini tanımlama ve ait olma hissiyle ilişkili olan sosyal kimlik kavramı kritik bir öneme sahiptir. Sosyal kimlik, bireyin aidiyet duyduğu grup veya gruplarla özdeşleşerek oluşturduğu benlik algısının bir parçasıdır (Tajfel & Turner, 1986, s.51). Sağlıklı bir sosyal kimliğin inşası, bireyin toplumsal ilişkilerde başarılı olmasını, kendini etkili bir şekilde ifade etmesini ve toplumsal rollere uyum sağlamasını kolaylaştırır. Ne var ki, modern toplumun karmaşık yapısı ve bireylerin maruz kaldığı çok sayıda sosyal grup, bu kimlik oluşumunu zorlaştırabilir.

Bu zorlukların üstesinden gelmek için, eğitimde yaratıcı drama gibi yenilikçi ve katılımcı yöntemlere yönelmek büyük önem taşır. Yaratıcı drama, öğrencilerin aktif olarak katıldığı, deneyimleyerek ve yaşayarak öğrendiği bir pedagojik yaklaşımdır (San, 2006, s.51). Bu yöntem, bireylerin güvenli bir ortamda farklı sosyal durumları canlandırmalarına, çeşitli rolleri üstlenmelerine ve bu süreçte grup dinamiklerini tecrübe etmelerine imkân tanır. Dolayısıyla, yaratıcı dramanın sosyal kimlik gelişimini desteklemede benzersiz bir potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir.

Sosyal Kimlik Kavramının Kuramsal Temelleri

Sosyal kimlik, bireyin kişisel kimliğinden farklı olarak, kendini bir sosyal grubun üyesi olarak tanımlamasıyla ortaya çıkan benlik algısıdır. Bu kavram, en kapsamlı şekilde Henri Tajfel'in sosyal kimlik teorisi ile açıklanmıştır. Tajfel, bireylerin kendilerini sosyal kategorilere (meslek, etnik köken, din, cinsiyet gibi) göre sınıflandırdıklarını ve bu kategorilere aidiyetin, benlik saygısı ve benlik algısı üzerinde derin etkileri olduğunu savunur. Teoriye göre, bireylerin benlik saygısı, büyük ölçüde ait oldukları grubun statüsüne ve değerine bağlıdır. Bu nedenle, bireyler, ait oldukları grubu olumlu bir şekilde algılamak için çeşitli sosyal karşılaştırma süreçlerine girerler (Tajfel, 1978, s.24).

Erikson ise, kimlik gelişimini, yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlar. Erikson'a göre ergenlik dönemi, kimlik oluşumu için en kritik evredir ve bu dönemde bireyler, "Ben kimim?" sorusuna yanıt ararken farklı sosyal roller ve ideolojiler denerler. Bu süreçte, akran grupları ve sosyal çevre, bireyin kimlik inşasında merkezi bir rol oynar. Sağlıklı bir

kimlik gelişimi, bireyin farklı kimlik parçalarını tutarlı bir bütün haline getirmesi ve bu bütünü toplum içinde kabul edilebilir bir şekilde sunabilmesiyle mümkündür (Erikson, 1968, s.25).

Sosyal kimlik, aşağıdaki temel bileşenleri içerir:

- **“Aidiyet Duygusu:** Bireyin bir gruba dahil olma ve bu grubun bir parçası olma hissidir. Bu duygu, güvenlik ve kabul görme ihtiyacını karşılar.
- **Grup Norm ve Değerlerine Uyum:** Bireyin ait olduğu grubun beklentilerine, kurallarına ve değerlerine uygun davranışlar sergilemesidir. Bu uyum, bireyin grup içinde kabul görmesini ve statü kazanmasını sağlar.
- **Sosyal Rollerin Benimsenmesi:** Bireyin, grup içindeki pozisyonuna ve statüsüne uygun davranış kalıplarını içselleştirmesidir. Sosyal roller, bireyin ne yapması gerektiği konusunda bir rehber sunar.
- **İntergrup İlişkiler:** Bireyin kendi grubunu diğer gruplardan ayırt etmesi ve bu gruplar arası ilişkileri algılamasıdır. Bu durum, *"biz"* ve *"onlar"* ayrımını doğurabilir ve sosyal kimliğin sınırlarını belirler. (<https://www.simplypsychology.org/erik-erikson.html>)”

Bu kuramsal çerçeve, eğitimde sosyal kimliği desteklemenin, bireyin aidiyet duygusunu güçlendirmeyi, farklı sosyal rolleri deneyimlemesine fırsat vermeyi ve grup içi etkileşim becerilerini geliştirmeyi amaçlaması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, yaratıcı drama, bu hedeflere ulaşmak için benzersiz bir platform sunar.

Yaratıcı Drama Yönteminin Özellikleri ve Sosyal Gelişimdeki Rolü

Yaratıcı drama, katılımcıların deneyimleyerek ve etkileşimde bulunarak öğrenmelerini sağlayan, doğaçlamaya dayalı bir pedagojik yaklaşımdır (Adıgüzel, 2013, s.25). Bu yöntemin en temel özelliklerinden biri, katılımcıların güvenli ve özgür bir ortamda kendilerini ifade etmelerine olanak tanımasıdır. Yaratıcı drama süreci, bir lider eşliğinde genellikle ısınma, canlandırma (doğaçlama) ve değerlendirme olmak üzere üç aşamadan oluşur.

- **Isınma-Hazırlık:** Bu aşama, katılımcıların grup ortamına ısınmasını, birbirlerine güven duymasını ve bedensel ve zihinsel olarak drama sürecine hazırlanmasını sağlar. Bu süreçteki oyunlar, katılımcıların arasındaki buzları eritir ve grup aidiyetini pekiştirir.
- **Canlandırma-Doğaçlama:** Katılımcılar, belirli bir konu, tema veya hikaye etrafında doğaçlama yaparlar. Bu aşama, bireylerin kendi rollerini ve hikayelerini yaratma özgürlüğüne sahip olmalarını sağlar. Farklı roller üstlenerek, farklı karakterlerin duygularını ve düşüncelerini anlamaya çalışırlar.
- **Değerlendirme-Tartışma:** Drama etkinliği bittikten sonra, katılımcılar deneyimlerini, duygularını ve düşüncelerini grup içinde paylaşırlar. Bu aşama, öğrenilenlerin anlamlandırılması, farklı bakış açılarının keşfedilmesi ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi açısından çok önemlidir.

Ülkemizde alanın öncü kuramcılarından olan San ve Üstündağ gibi araştırmacılar, yaratıcı dramının, bireylerin sosyal ve duyuşsal gelişiminde önemli bir rol oynadığını belirtirler. Bu yöntem, bireylerin empati kurma becerilerini, dinleme ve anlama yeteneklerini, iş birliği yapma ve çatışma çözme becerilerini güçlendirir. Bu beceriler, sosyal kimliğin sağlıklı bir şekilde oluşması için temel yapı taşlarıdır. Yaratıcı dramının sunduğu kontrollü ve simülasyonel ortam, bireylerin gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri sosyal durumlar için bir nevi prova niteliği taşır. Bu sayede, bireylerin sosyal kimliklerini daha bilinçli ve yapıcı bir şekilde inşa etmelerine yardımcı olur (Üstündağ, 2006, s.62).

Aidiyet Duygusunun ve Grup Kimliğinin Güçlendirilmesi

Yaratıcı drama, doğası gereği grup çalışmasına dayalı bir yöntemdir. Bir drama etkinliğini başarıyla tamamlamak için katılımcıların birbirleriyle iş birliği yapması, ortak hedefler belirlemesi ve birbirlerinin fikirlerine saygı duyması gerekir. Bu süreç, bireyler arasında güçlü bir bağ oluşmasını sağlar ve grup aidiyetini pekiştirir. Yapılan bir çalışmada, yaratıcı drama uygulamalarına katılan öğrencilerin, kontrol grubuna göre grup içi aidiyet duygusunun ve grup dinamiklerine katılımın daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Drama, katılımcılara ortak bir deneyim yaşama ve bu deneyimi paylaşma fırsatı sunarak "biz" duygusunu pekiştirir. Bu, Tajfel'in sosyal kimlik teorisindeki grup içi özdeşleşme sürecini somut bir şekilde deneyimlemeye olanak tanır.

- “Örnek Uygulama: Bir drama atölyesinde, bir grup öğrenciden "Bir uzay gemisinin mürettebatı" rolünü üstlenmeleri istenir. Her öğrenci, gemideki farklı bir görevi (kaptan, mühendis, doktor vb.) üstlenir. Yaşanan bir kriz (örneğin, gemide bir arıza) karşısında öğrenciler, rolleri dahilinde birlikte hareket etmek ve sorunları çözmek zorundadır. Bu süreç, öğrencilerin ortak bir amaç uğruna birlikte çalışmasını sağlar, her birinin rolünün önemini anlamalarına yardımcı olur ve grup kimliğini güçlendirir (Demir, 2012, s.13).”

Empati ve Sosyal Anlayışın Gelişimi

Sosyal kimliğin sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi için bireyin kendisiyle birlikte başkalarını da anlaması gerekir. Yaratıcı drama, katılımcılara farklı sosyal kimlikleri ve rolleri deneyimleme fırsatı sunarak empati yeteneğini geliştirir. Bir rolü üstlenmek, o karakterin gözünden dünyaya bakmayı ve onun duygularını anlamayı gerektirir. Drama yöntemiyle yapılan çalışma, yaratıcı dramının, öğrencilerin iletişim becerilerinin yanı sıra empati kurma becerilerini de geliştirdiğini göstermiştir.

- “Örnek Uygulama: Bir drama etkinliğinde, öğrencilerden, farklı sosyo-ekonomik geçmişe sahip iki ailenin bir araya geldiği bir senaryoyu canlandırmaları istenebilir. Bir öğrenci, yoksul bir ailenin çocuğunun rolünü üstlenirken, diğer bir öğrenci varlıklı bir ailenin çocuğunun rolünü oynar. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler, farklı yaşam koşullarının insanları nasıl etkilediğini, farklı düşünce ve duygu dünyalarını bizzat

deneyimleyerek anlarlar. Bu deneyim, onların başkalarına karşı daha hoşgörölü ve empatik olmalarına katkıda bulunur (Oğuz & Altun 2011).”

Toplumsal Roller ve Sorumluluk Bilincinin Gelişimi

Yaratıcı drama, bireylere toplumsal rolleri deneyimleme ve bu rollerin getirdiği sorumlulukları anlama fırsatı verir. Drama etkinliklerinin, bireylerin kendi sosyal kimliklerini oluştururken toplumsal rolleri içselleştirmelerine yardımcı olduğunu görölmektedir. Drama, aynı zamanda, bireylerin toplumsal sorunlara karşı duyarlılık kazanmalarını ve bu sorunlara çözüm üretme becerilerini geliştirmelerini sağlar.

- “Örnek Uygulama: Bir grup öğrenciden, "çevre kirliliğiyle mücadele eden bir aktivist grubu" rolünü üstlenmeleri istenir. Öğrenciler, bu rol dahilinde çevresel sorunlar hakkında araştırmalar yapar, çözüm yolları düşünür ve bu çözümleri drama yoluyla canlandırırlar. Bu etkinlik, öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı bilinçlenmelerini, bireysel ve kolektif sorumluluk duygusu geliştirmelerini ve aktif vatandaşlık rollerini benimsemelerini sağlar. Bu süreç, onların sosyal kimliklerini, sadece bir grup üyesi olmaktan öte, topluma karşı sorumlu bir birey olarak tanımlamalarına yardımcı olur. (Yılmaz & Üstündağ, 2006, s.16).”

Bu bağlamda yaratıcı drama, bireylerin sosyal kimliklerini pasif bir şekilde kabullenmek yerine, aktif bir şekilde inşa etmelerine olanak tanıyan bir yöntemdir. Bireyler, drama süreçleri sayesinde kendi değerlerini, inançlarını ve rollerini sorgular, bu sorgulamalar sonucunda daha olgun ve bilinçli bir sosyal kimlik oluştururlar.

Alan Araştırmaları ve Literatürdeki Bulgular

Yaratıcı dramanın sosyal kimlik gelişimine olan katkıları, çeşitli ampirik çalışmalarla desteklenmektedir. Bu çalışmalar, yöntemin farklı yaş grupları üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymaktadır.

İlkokul öğrencilerinin sosyal becerileri üzerine yapılan bir çalışmada, yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin grup içi iletişim becerilerini ve sosyal aidiyet duygusunu artırdığı gözlemlenmiştir. Çalışma, drama etkinliklerine katılan öğrencilerin, grup arkadaşlarıyla daha etkili bir şekilde iş birliği yaptığını, fikirlerini daha rahat paylaştığını ve sosyal çevrelerine daha kolay uyum sağladığını göstermiştir. Bu bulgular, yaratıcı dramanın sosyal kimlik oluşumunun temelinde yer alan grup aidiyeti ve iletişim becerilerini güçlendirdiğini teyit etmektedir. (Demir, 2012, s.23)

Yılmaz ise, lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, yaratıcılık ve sosyal etkileşim arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Yılmaz'a göre, yaratıcı drama, öğrencilerin kendilerini ifade etme yeteneklerini geliştirerek, sosyal etkileşimlerini artırır ve bu durum sosyal kimliklerinin daha güçlü bir şekilde oluşmasına katkıda bulunur. Bu araştırma,

yaratıcılığın, sosyal ortamlarda kendine güvenli bir şekilde yer edinmek için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır (Yılmaz, 2015, s.18).

Ayrıca, Üstündağ, yaratıcı drama sürecinin, öğrencilerin kendine güven, sorumluluk alma ve toplumsal rolleri benimseme süreçlerinde oynadığı kritik rolü ele almıştır. Üstündağ, bir drama öğretmeninin günlüğünden yola çıkarak, öğrencilerin drama derslerinde üstlendikleri roller aracılığıyla, gerçek yaşamda üstlenmeleri gereken toplumsal rollere daha hazırlıklı hale geldiklerini belirtmiştir. Örneğin, bir "aile" temasında, anne, baba veya çocuk rolünü üstlenen öğrencilerin, aile içindeki sorumlulukları ve dinamikleri daha derinlemesine anladıkları gözlemlenmiştir.

Bu çalışmalar, yaratıcı dramanın sadece bir ders aracı değil, aynı zamanda bireylerin sosyal kimliklerini inşa etmeleri için çok boyutlu bir öğrenme ortamı sunduğunu göstermektedir. Alan yazını, yöntemin hem kişisel hem de sosyal düzeyde olumlu gelişimleri tetiklediği konusunda ortak bir görüşe sahiptir (Üstündağ, 2006, s.12).

Yaratıcı Drama Yöntemiyle İletişim Becerilerinin Geliştirilmesi Uygulama Önerileri

İnsanlık tarihi, bireylerin birbirleriyle etkileşimde bulunma ve bilgi, duygu, düşünce alışverişinde bulunma çabaları üzerine kurulmuştur. Bu etkileşim sürecinin adı iletişim'dir. İletişim, bireylerin varoluşunun ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Gerek kişisel gerekse profesyonel hayatta başarı, büyük ölçüde etkili iletişim kurma becerisine bağlıdır. (Akoğuz, 2002). İletişimi "*yaşamları iç içe*" bir süreç olarak tanımlarken, Türk Dil Kurumu ise onu "duygu, düşünce ya da bilgilerin bir başkasına iletilmesi" şeklinde tanımlar. (TDK sözlük) Yalın ise bu süreci, sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda anlamları ortak kılma ve davranış değişikliği yaratma amacı taşıyan daha kapsamlı bir süreç olarak ele alır (Yalın, 2000, s.57).

Eğitim ortamları, doğası gereği yoğun bir iletişim etkinliğinin yaşandığı alanlardır. Sınıf içi iletişimin niteliği, öğrencilerin akademik öğrenme süreçlerini, sosyal ve duyuşsal gelişimlerini doğrudan etkiler (Ergin & Birol, 2000, s.107). Dolayısıyla, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek, sadece bir dersin değil, tüm eğitim sisteminin ortak hedeflerinden biri olmalıdır. Bu hedefe ulaşmada geleneksel, pasif öğrenme yöntemleri yetersiz kalırken, öğrencilerin aktif katılımını teşvik eden yenilikçi yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, katılımcıları merkezine alan, deneyimleyerek ve yaşayarak öğrenmeyi esas alan yaratıcı drama yöntemi, iletişim becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Yaratıcı drama, bireylerin kendilerini güvenli bir ortamda ifade etmelerini,

başkalarını dinlemelerini ve anlamalarını, beden dilini etkili kullanmalarını ve empati kurmalarını sağlayarak çok boyutlu bir iletişim eğitimi sunar.

İletişimin Kuramsal Çerçevesi ve Eğitimdeki Rolü

İletişim, kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirim gibi temel unsurlardan oluşan dinamik bir süreçtir. Bu süreç, sadece dil ve sözcüklerle sınırlı olmayıp, aynı zamanda beden dili, mimikler, jestler, tonlama gibi sözsüz iletişim unsurlarını da içerir. İletişimin etkililiği, bu unsurların birbiriyle tutarlı ve uyumlu bir şekilde kullanılabilmesine bağlıdır. Yalın, iletişimi, bilgiyi paylaşarak davranış değişikliği yaratma süreci olarak tanımlarken, bu tanımın, iletişimin sadece bir aktarım aracı değil, aynı zamanda bireyler ve gruplar üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahip olduğunu vurgular (Yalın, 2000, s.15).

Eğitim ortamlarında iletişim, öğrenme sürecinin temelini oluşturur. Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki etkileşimin niteliği, sınıf iklimini, öğrencilerin motivasyonunu ve nihayetinde akademik başarılarını belirler (Ergin & Birol, 2000). Etkili sınıf içi iletişimin, öğrencilerin derse katılımını artırdığını, kendilerini daha güvende hissetmelerini sağladığını ve öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olduğunu belirtirler. İletişim, aynı zamanda, öğrencilerin akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmalarına, grup çalışmalarında başarılı olmalarına ve sosyal yetkinliklerini geliştirmelerine olanak tanır.

Eğitimde iletişimi güçlendirmek için kullanılan geleneksel yöntemler (örneğin, tek yönlü bilgi aktarımı), genellikle pasif öğrenmeye yol açar ve öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmelerine pek katkı sağlamaz. Bu nedenle, işbirliğine dayalı öğrenme, grup çalışmaları, problem çözme ve yaratıcı drama gibi katılımcı merkezli yöntemler, öğrencilerin iletişim süreçlerine aktif olarak dahil olmalarını sağlayarak daha kalıcı ve etkili öğrenme deneyimleri sunar. Bu yöntemler, öğrencilere sadece bilgi kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda onları sosyal ve duygusal olarak da geliştirir.

Yaratıcı Drama Yönteminin İletişim Becerileriyle İlişkisi

Yaratıcı drama, bir grubun içinde, bireylerin yaşantılarını, olayları veya soyut kavramları, doğaçlama, rol oynama ve canlandırma tekniklerini kullanarak yeniden yapılandığı ve anlamlandırıldığı bir süreçtir (San, 2006, s.92). Bu yöntem, katılımcıların yaratıcılığını ve hayal gücünü harekete geçirirken, aynı zamanda iletişim becerilerini geliştirir. Yaratıcı drama, bir iletişim sanatı olarak değerlendirilebilir, çünkü iletişim bu yöntemin hem aracı hem de amacıdır.

Yaratıcı drama, iletişimin iki temel boyutu olan sözlü ve sözsüz iletişimi bütüncül bir şekilde ele alır.

- “Sözlü İletişim: Drama etkinlikleri sırasında katılımcılar, karakterlerinin duygu ve düşüncelerini ifade etmek için konuşmak zorundadırlar. Bu süreç, onların kendilerini daha net ve anlaşılır bir şekilde ifade etme becerilerini geliştirir. Ayrıca, grup içi tartışmalar ve değerlendirme süreçleri, bireylerin fikirlerini savunma, başkalarının fikirlerini dinleme ve saygı duyma gibi sözel iletişim becerilerini de güçlendirir.
- Sözsüz İletişim: Yaratıcı dramının en önemli katkılarından biri de sözsüz iletişime odaklanmasıdır. Katılımcılar, duygu ve düşüncelerini sözcükler olmadan, yalnızca beden dillerini, jestlerini ve mimiklerini kullanarak ifade etmeyi öğrenirler. Bu, onların kendi beden dillerinin farkına varmalarını ve başkalarının sözsüz mesajlarını daha doğru okumalarını sağlar. Örneğin, bir drama etkinliğinde bir karakterin öfkesini canlandıran bir öğrenci, bedenini nasıl gerginleştirmesi gerektiğini, yüz ifadesini nasıl değiştirmesi gerektiğini deneyimleyerek öğrenir. Bu deneyim, onun gerçek hayatta kendi duygusal durumunu sözsüz bir şekilde daha etkili bir biçimde ifade etmesine yardımcı olur (Selimhocaoglu, 2004, s.43).”

Adıgüzel’e göre, yaratıcı drama, öğrencilerin empati kurma yeteneklerini de geliştirir. Bir başkasının rolünü üstlenmek, o karakterin dünyasını anlamayı ve onun duygusal durumunu içselleştirmeyi gerektirir. Bu süreç, bireylerin kendi bakış açılarının dışına çıkarak farklı perspektifleri anlamasına olanak tanır. Bu durum, onların daha duyarlı ve anlayışlı iletişimciler olmalarına katkıda bulunur (Adıgüzel, 2013, s.15).

Yaratıcı drama, iletişimin farklı bileşenlerini çeşitli mekanizmalar aracılığıyla geliştirir. Bu mekanizmaları şu başlıklar altında incelemek mümkündür:

Dinleme ve Geri Bildirim Becerilerinin Gelişimi

Yaratıcı drama, doğaçlama ve rol oynama etkinlikleri aracılığıyla katılımcıların aktif dinleme becerilerini geliştirir. Bir drama sahnesinde, bir katılımcının söylediği veya yaptığı bir eylem, diğer katılımcıların anında buna tepki vermesini gerektirir. Bu durum, katılımcıların birbirlerini çok dikkatli bir şekilde dinlemelerini ve gözlemlemelerini zorunlu kılar.

- Örnek Uygulama: "Sessiz Bir Sohbet" adlı bir drama etkinliğinde, iki katılımcı sadece mimik ve jestlerini kullanarak bir konu hakkında konuşur. Birinin jestini diğeri yorumlar ve ona uygun bir mimikle karşılık verir. Bu etkinlik, katılımcıların karşısındaki kişinin sözsüz mesajlarını okuma ve anlama becerilerini geliştirirken, aynı zamanda etkili bir geri bildirim mekanizması kurmalarına yardımcı olur.

Duyguların İfade Edilmesi ve Yönetilmesi

İletişimin temel amaçlarından biri, duygu ve düşünceleri etkili bir şekilde ifade etmektir. Yaratıcı drama, bireylere, korku, mutluluk, öfke gibi duyguları güvenli bir ortamda canlandırma fırsatı sunar. Yapılan bir çalışmada, yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin duygusal farkındalıklarını ve bu duyguları ifade etme yeteneklerini artırdığı gözlemlenmiştir

- “Örnek Uygulama: "Duygu Heykeli" etkinliğinde, katılımcılardan bir duygunun (örneğin, şaşkınlık) heykelini yapmaları istenir. Bu süreçte katılımcılar, o duygunun fiziksel olarak nasıl bir hal alacağını deneyimlerler. Ardından, bir durum verilir ve o durumu yaşarken bu duyguyu nasıl ifade edecekleri canlandırılır. Bu etkinlik, bireylerin duygusal durumlarını daha iyi anlamalarına ve bu duyguları iletişimlerinde daha bilinçli bir şekilde kullanmalarına yardımcı olur (Oğuz & Altun, 2011, s.38).

Çatışma Çözme ve Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi

Yaratıcı drama, doğaçlama senaryolarıyla bireylere gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri çatışma durumlarını deneyimleme fırsatı sunar. Bu durum, katılımcıların bu çatışmaları drama ortamında çözmeye yönelik farklı stratejiler geliştirmesini sağlar. Yaratıcı drama, bireylerin problem çözme ve iş birliği yapma becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

- “Örnek Uygulama: "Sınıf Meclisi" etkinliğinde, öğrencilerden, okuldaki bir sorun hakkında (örneğin, kantindeki fiyatların yüksek olması) bir toplantı yapmaları istenir. Her öğrenci, farklı bir rolü (öğrenci, öğretmen, kantin görevlisi, okul müdürü) üstlenir. Bu süreçte öğrenciler, kendi rollerinin bakış açısıyla soruna çözüm bulmaya çalışır, fikirlerini ifade eder ve diğerlerinin fikirlerini dinleyerek ortak bir çözüm üretmeye çalışırlar. Bu, demokratik bir iletişim ortamı yaratırken, aynı zamanda çatışma çözme becerilerini pratik etmelerini sağlar (Üstündağ, 2006, s.67).”

Alan Araştırmaları ve Eğitimdeki Uygulamaları

Yaratıcı dramanın iletişim becerilerini geliştirmesi üzerine yapılan birçok araştırma, bu yöntemin etkililiğini desteklemektedir. Yazar, Çelik ve Kök, tarafından yapılan bir çalışma, yaratıcı drama etkinliklerinin ilkökul öğrencilerinin iletişim becerilerini anlamlı düzeyde artırdığını göstermiştir. Araştırmanın bulguları, drama atölyelerine katılan öğrencilerin, kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini, arkadaşlarıyla daha etkili iletişim kurabildiklerini ve grup içi etkileşimlerinin daha olumlu olduğunu ortaya koymuştur (Yazar, Çelik & Kök 2010, s.82).

Benzer şekilde, Oğuz ve Altun, tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma, yaratıcı dramanın, öğrencilerin empati, dinleme ve kendini ifade etme becerilerini önemli ölçüde geliştirdiğini bulmuştur. Araştırmacılar, drama sürecinin, öğrencilerin sadece sözlü iletişimde değil, aynı zamanda sözsüz iletişimde de daha bilinçli ve yetkin hale geldiklerini belirtmişlerdir.

Bu ampirik bulgular, yaratıcı dramanın sadece teorik bir yöntem olmadığını, aynı zamanda eğitim ortamlarında somut ve ölçülebilir sonuçlar üreten uygulamalı bir araç olduğunu kanıtlamaktadır. Okul öncesi eğitimden üniversite seviyesine kadar her düzeyde yaratıcı drama, farklı konuların öğretiminde ve öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir şekilde kullanılabilir. Örneğin, bir tarih dersinde eski bir medeniyetin yaşamını canlandırmak, öğrencilerin o dönemin insanların düşünce yapılarını ve yaşam biçimlerini daha iyi

anlamalarını sağlar. Bu, dersin içeriğini daha anlamlı ve kalıcı hale getirirken, aynı zamanda öğrencilerin iletişim ve empati becerilerini de geliştirir (Oğuz & Altun, 2011, s.69).

Yaratıcı Dramanın Eğitimde Yaygınlaştırılması İçin Öğretmenin Rolü ve Öneriler

Yaratıcı drama yönteminin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenin rolü kritik bir öneme sahiptir. Andersen'e göre, yaratıcı drama sürecinde öğretmen, bilgi aktarıcı bir figür olmaktan çok, öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştıran, onlara rehberlik eden bir lider konumundadır. Öğretmen, öğrencilerin güvenli bir ortamda kendilerini ifade edebilmeleri için uygun koşulları sağlamalı, onları teşvik etmeli ve değerlendirme sürecini yapıcı bir şekilde yönetmelidir (Andersen, 2000, s.49).

Yaratıcı dramanın genel amaçları arasında yaratıcılığı, kendini tanımayı, iletişim becerilerini, demokratik tutumları, estetik duyarlılığı ve eleştirel düşünme yeteneğini geliştirmek yer almaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için öğretmenler, drama sürecini şu ilkelere göre tasarlamalıdır:

- **Güven Ortamı Oluşturma:** Öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri, yargılanma korkusu taşımayacakları bir sınıf atmosferi yaratılmalıdır.
- **Esnek ve Yaratıcı Olma:** Öğretmen, önceden belirlenmiş bir metne sıkı sıkıya bağlı kalmak yerine, öğrencilerin doğaçlamalarına ve yaratıcılıklarına alan tanımalıdır.
- **Geri Bildirim Verme:** Drama etkinliklerinin ardından, öğrencilere ne öğrendiklerini, ne hissettiklerini ve neleri farklı yapabileceklerini düşündüren, açık uçlu sorularla geri bildirim verilmelidir.
- **Disiplinlerarası Entegrasyon:** Yaratıcı drama, sadece ayrı bir ders olarak değil, farklı derslerin konularını işlemek için de bir yöntem olarak kullanılmalıdır (Adıgüzel, 2013, s.45).

Bu bağlamda, eğitim sistemimizde yaratıcı dramanın daha fazla yer alması için şu adımlar atılabilir:

1. **Öğretmen Eğitimi Programlarına Yaratıcı Dramanın Eklenmesi:** Öğretmen adaylarının, yaratıcı drama yönteminin teorik ve pratik yönleri konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olması sağlanmalıdır.
2. **Müfredatın Yeniden Yapılandırılması:** Mevcut müfredatlar, yaratıcı drama etkinliklerinin entegrasyonuna uygun hale getirilmelidir.
3. **Okullarda Yaratıcı Drama Atölyelerinin Kurulması:** Öğrencilerin okul saatleri dışında da bu tür etkinliklere katılabileceği atölyeler oluşturulmalıdır.

SONUÇ

Yaratıcı drama, eğitim ve gelişim alanında, bireylerin çok yönlü potansiyelini ortaya çıkaran güçlü ve dönüştürücü bir yaklaşımdır. Bu yöntemin temelinde, sadece zihinsel öğrenmeyi değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal öğrenmeyi de merkeze alan bütüncül bir anlayış yatar. Yapılan sayısız çalışma ve gözlem, yaratıcı dramanın, bireyin kendini keşfetmesinden, toplumsal kimliğini inşa etmesine ve etkili bir iletişimci olmasına kadar geniş bir yelpazede olumlu etkiler yarattığını açıkça göstermektedir. Bu yöntem, geleneksel öğrenme modellerinin aksine, katılımcılara pasif birer bilgi alıcısı değil, aktif birer deneyimleyici olma fırsatı sunar. Bu sayede, edinilen bilgi ve beceriler sadece teoride kalmaz, bizzat yaşanarak içselleştirilir ve gerçek hayata daha kolay aktarılabilir hale gelir. Bu derinlemesine içselleştirme süreci, öğrenmenin kalıcılığını artırmanın yanı sıra, bireyin kendisine ve çevresine karşı farkındalığını da güçlendirir.

Yaratıcı dramanın bireysel gelişim üzerindeki etkileri, öncelikle öz-farkındalık ve özgüven alanında kendini gösterir. Bireyler, drama etkinlikleri sayesinde güvenli bir ortamda kendilerini ifade etme cesaretini bulurlar. Bir rolü üstlenmek, kendi bedenini, sesini ve duygularını daha bilinçli bir şekilde kullanmayı öğrenmek, bireyin iç dünyasıyla dış dünyası arasında sağlıklı bir köprü kurmasına yardımcı olur. Bu süreç, bireyin kendini daha iyi tanımasını, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmesini sağlar. Sahne üzerinde alınan her risk, söylenen her doğaçlama cümle, bireyin kendi yeteneklerine olan inancını pekiştirir ve özgüvenini artırır. Özgüvenin artmasıyla birlikte, bireyler sosyal ortamlarda daha girişken, daha yaratıcı ve daha esnek hale gelirler. Drama aynı zamanda, empati becerisini geliştirmenin de en etkili yollarından biridir. Başka bir karakterin yerine geçmek, onun duygularını ve motivasyonlarını anlamaya çalışmak, bireyin kendi kişisel sınırlarının ötesine geçerek farklı bakış açılarını deneyimlemesine olanak tanır. Bu deneyim, bireylerin gerçek hayatta karşılaştıkları insanlara karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı olmalarına zemin hazırlar. Bu içsel yolculuk, sadece kişisel bir dönüşüm değil, aynı zamanda toplumsal bağların da güçlenmesine katkı sunar.

Bireyin kendi kimliğini keşfetme süreci, kaçınılmaz olarak sosyal kimliğin oluşumuyla iç içedir. Yaratıcı drama, bu karmaşık süreci destekleyen somut mekanizmalar sunar. Sosyal kimlik, bireyin aidiyet duyduğu gruplarla kurduğu ilişkilerle şekillenir. Drama etkinlikleri, doğası gereği işbirliğine ve ortak hedeflere ulaşmaya dayalıdır. Bir grup, ortak bir senaryo üzerinde çalışırken, her bir üye kendi rolüyle bütüne katkı sunar. Bu ortak çaba, bireyler

arasında güçlü bir "biz" duygusu yaratır ve aidiyet hissini pekiştirir. Bu pekişen aidiyet duygusu, bireyin sosyal kimliğini olumlu bir yönde inşa etmesine yardımcı olur. Tajfel'in sosyal kimlik teorisi çerçevesinde bakıldığında, drama, bireyin kendi grubunu tanımlamasını, bu gruba aidiyet hissetmesini ve grup normlarına uyum sağlamasını kolaylaştıran bir sosyal laboratuvar işlevi görür. Bu laboratuvarda, bireyler farklı sosyal rolleri deneyimleme şansı bulurlar. Bir lider, bir takipçi, bir arabulucu veya bir problem çözücü rolü üstlenmek, bireyin toplumsal rolleri daha iyi anlamasını ve bu rollerin getirdiği sorumlulukların farkına varmasını sağlar. Bu tür uygulamalar, bireylerin toplumsal sorunlara karşı duyarlılık geliştirmesine ve aktif birer vatandaş olmalarına katkıda bulunur. Kısacası, yaratıcı drama, bireyin sadece bir grubun üyesi olmaktan öte, topluma karşı sorumlu ve bilinçli bir birey olarak kendini tanımlamasını sağlar.

Yaratıcı dramanın iletişim becerileri üzerindeki etkisi ise çok boyutlu ve kapsamlıdır. İletişim, sadece sözcüklerden ibaret değildir; beden dili, mimikler, jestler ve ses tonu gibi sözsüz unsurlar da iletişimin anlamını belirlemede kritik bir rol oynar. Drama, bu unsurların her birinin etkin bir şekilde kullanılması için eşsiz bir ortam sağlar. Bir drama sahnesinde, bir karakterin duygularını sadece beden dilini kullanarak ifade etmeye çalışan bir birey, sözsüz iletişimin gücünü bizzat deneyimler. Bu deneyim, bireyin hem kendi beden dilinin farkına varmasını hem de başkalarının sözsüz mesajlarını daha doğru yorumlamasını sağlar. Ayrıca, drama etkinlikleri, öğrencilerin dinleme becerilerini de keskinleştirir. Doğaçlama bir sahnede, karşıdaki kişinin söylediği her kelimeye, yaptığı her harekete anında tepki vermek gerekir. Bu, bireyin aktif ve dikkatli bir dinleyici olmasını zorunlu kılar. Drama ortamında yaşanan küçük çatışmalar ve fikir ayrılıkları ise, bireylere bu sorunları yapıcı bir şekilde çözme ve uzlaşmaya varma becerileri kazandırır. Bu süreç, onların gerçek yaşamda da daha etkili ve uyumlu iletişimciler olmalarına yardımcı olur. Yaratıcı drama, öğrencilere sadece konuşmayı değil, aynı zamanda dinlemeyi, anlamayı ve karşılıklı saygıya dayalı bir diyalog kurmayı da öğretir.

Bu bulguların ışığında, yaratıcı dramanın eğitimdeki yerinin yeniden ele alınması ve bu yöntemin daha geniş bir alana yayılması gerektiği açıktır. Drama, artık sadece bir sanat eğitimi dersi olarak düşünülmemeli, fen bilimlerinden sosyal bilgilere, dil öğretiminden matematiğe kadar her disiplinde bir öğretim yöntemi olarak kullanılmalıdır. Tarih dersinde eski bir medeniyetin yaşamını canlandırmak, fen dersinde bir doğa olayının oluşumunu dramatize etmek, öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarına ve kalıcı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacaktır. Bu entegrasyonun başarılı olabilmesi için ise, öğretmenlerin bu konuda mesleki gelişim eğitimleriyle desteklenmesi şarttır. Öğretmenler, yaratıcı dramanın teorik temellerini ve uygulama yöntemlerini öğrenerek, bu yöntemi sınıf ortamına etkili bir şekilde taşıyabileceklerdir. Ayrıca, okul dışı informal eğitim ortamlarında (gençlik merkezleri, kulüpler

vb.) yaratıcı drama atölyelerinin yaygınlaştırılması da, yöntemin sunduğu potansiyelden tam olarak yararlanılmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, yaratıcı drama, sadece bir sahne sanatı değil, aynı zamanda bireylerin kendilerini ve toplumu daha iyi anlamalarını sağlayan, kişisel ve sosyal yetkinlikleri geliştiren, değerli bir pedagojik araçtır. Bu yöntem, modern eğitim anlayışının hedeflediği çok yönlü ve bilinçli bireylerin yetiştirilmesinde kritik bir role sahiptir. Gelecek araştırmalar, yaratıcı dramanın dijital çağın getirdiği iletişim zorlukları, sanal ortamlarda sosyal kimlik inşası ve farklı kültürlerden gelen bireylerin entegrasyonu üzerindeki etkilerini inceleyerek bu yöntemin potansiyelini daha da genişletebilir. Yaratıcı dramayı eğitim sistemimize entegre etmek, sadece bugünün değil, geleceğin de daha duyarlı, daha işbirlikçi ve daha başarılı nesillerini yetiştirmenin anahtarıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. Ö. (2008). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Adıgüzel, H. Ö. (2019). *Eğitimde yaratıcı drama* (4. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- San, İ. (1990). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 23(2), 573-582.
- Adıgüzel, H. Ö. (2019). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Adıgüzel, Ö. (2000). *Yaratıcı drama*. Pegem A Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları, *Yaratıcı Drama Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 19
- Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde yaratıcı drama*. Pegem Akademi.
- Akoğuz, M. (2002). İletişim becerilerinin geliştirilmesinde öğretmenin rolü. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 45-52.
- Andersen, L. (2000). *The creative classroom: A guide for teachers and students*. Routledge.
- Blatner, A. (2000). *Foundations of psychodrama: History, theory, and practice* (4th ed.). New York: Springer.
- Cook, C. (1917). *The Play Way: An Essay in Educational Method*. London: Heinemann.
- Demir, M., Yılmaz, S., & Kaya, H. (2017). Yaratıcı Drama Uygulamalarının Öğrencilerin Özgüven Ve Sosyal Becerilerine Etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 89-104.
- Deniz Şarlık & Öztürk, E. (2021). *Psikodrama Temelli Müdahale Programları: Sistemik Bir Değerlendirme*. Karya Journal of Health Science. [DergiPark](#)
- Ergin, A. (2005). *Kişisel gelişim*. Remzi Kitabevi.
- Ergin, A., & Birol, C. (2000). *Eğitimde iletişim*. Anı Yayıncılık.
- Huizinga, J. (1955). *Homo Ludens: A study of the play-element in culture*. Boston: Beacon Press.
- Jacob L. Moreno, 2017. *Psikodrama – Temel Metinler*. Avangard Yayınları.
- Johnson, H. F. (1912). *Dramatic Method of Teaching*. London: Oxford University Press.
- Kaf, Ö. (2000). İlköğretimde drama yönteminin öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 25(118), 3-9.
- Maltepe, S. (2006). Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Yazma Yaklaşımı ve Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 45-66.
- McCaslin, N. (2006). *Creative drama in the classroom and beyond* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Oğuz, A., & Altun, T. (2011). Yaratıcı drama ile iletişim becerilerinin geliştirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 6(11), 23-38.
- Özdemir, E. (1994). *Dil ve Anlatım*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Özer Danış, G., & Üneri, Ö. (2017). *Psikodrama'nın az bilinen yüzü: Monodrama*. Klinik Psikiyatri, 20, 238-242. [JournalAgent](#)
- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. New York: Norton.

- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Sağlam, M. (2004). "Eğitimde Drama: Kuramsal Temeller ve Uygulama Alanları." *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 45-63.
- San, İ. (2002). *Yaratıcı Drama: Kuramsal Temeller, Teknikler, Uygulamalar*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 573-582.
- San, İ. (1990). *Yaratıcı Drama ve Eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- San, İ. (1996). *Yaratıcı drama nedir?*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2006). *Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- San, İ. (2006). Yaratıcı drama: Kuramsal temeller. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 7-16.
- Schultz, D., & Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality* (11th ed.). Wadsworth.
- Selimhocaoglu, A. (2004). Drama ve iletişim. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 2(4), 45-56.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Dil Becerilerinin Geliştirilmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topbaş, S. (1998). "Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri." *Milli Eğitim Dergisi*, 140, 45-50.
- Türk Dil Kurumu. (2009). *Türkçe sözlük* (11. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Üstündağ, T. (1994). Yaratıcı drama eğitiminin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 203-209.
- Üstündağ, T. (1995). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2006). *Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü*. Pegem Akademi.
- Wagner, B. J. (1999). *Educational Drama and Language Arts: What Research Shows*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Weltsek, G. (2008). "Reconsidering Harriet Finlay-Johnson: Process Drama in Historical Perspective." *Youth Theatre Journal*, 22(1), 1-15.
- Yalın, H. İ. (2000). *Eğitim teknolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yazar, T., Çelik, M., & Kök, M. (2010). Yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin iletişim becerilerine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 5(10), 1-15.
- Yılmaz, S. (2015). Yaratıcı drama ve sosyal beceriler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 123-134.

ÖZGEÇMİŞ

1999 yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları'ndan mezun oldu.

